

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

PÍSNĚOVÁ TVORBA FRANZE SCHUBERTA

Barbora Jindrová

Plzeň 2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svou práci vypracovala samostatně, použila jsem pouze podklady (literaturu, SW atd.) uvedené v příloženém seznamu.

V Plzni 21. března 2012

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta pedagogická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora JINDROVÁ**
Osobní číslo: **P08B0450P**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Hudba se zaměřením na vzdělávání**
Název tématu: **Písňová tvorba Franze Schuberta**
Zadávající katedra: **Katedra hudební kultury**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1) Úvod do romantismu 2) Život Franze Schuberta 3) Vztah slova a hudby v písňové tvorbě Franze Schuberta 4) Interpretační rozbor vybraných písní Franze Schuberta 5) Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

SMOLKA, J. Dějiny hudby. Praha: Akademie múzických umění 2001

HOLZKNECHT, V. Franz Schubert. Praha: Panton 1972 MACHÁT, A.

Schubert muzikant boží. Praha: Topičova edice 1941 ZICH, J. Kapitoly

a studie z hudební estetiky. Praha : Supraphon 1987

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. Mgr. Svatava Luhanová

Katedra hudební kultury

Datum zadání bakalářské práce:

31. května 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. května 2011

Doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc.
děkanka

Doc. MgA. Jiří Bezděk, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 27. října 2010

Tímto děkuji vedoucí mé bakalářské práce doc. Mgr. Svatavě Luhanové a Doc. MgA. Jiřímu Bezděkovi, Ph.D., za pomoc a konzultace, které mi pomohly dokončit tuto práci.

O, mládí naší doby! Jsi to tam,
zmařena síla nesčítného lidu,
ni jediný člověk se nevzepře té zkáze
a všichni vlekou svorně dál svou bídu.

Národ se to vleče starý, neduživý,
skutky mládí se mu jeví jen jak sen,
sám se, bláhový, i písním zdávna diví,
zapomněl, jak býval jimi povznesen.

Jenom Tobě, svaté Umění, je přáno,
světu vyjevit tu dobu činů, síly
a tak zmírnit aspoň trochu velký žal.
My jsme s osudem se nikdy nesmířili!

Franz Schubert, Nářek k národu¹

---

¹ KOŽÍK, František. *Nedokončená*. Praha: Orbis. 1996. s. 98

Obsah

Úvod	- 9 -
1.1 Obecné znaky romantismu	- 10 -
1.2 Raný romantismus	- 11 -
2 Franz Schubert.....	- 14 -
2.1 Životopis.....	- 14 -
2.2 Skladatelé ovlivnění písňovou tvorbou Franze Schuberta	- 25 -
3 Vztah slova a hudby v písňové tvorbě Franze Schuberta.....	- 27 -
3.1 Vlivy	- 27 -
3.2 Inspirace.....	- 29 -
3.2.1 Inspirace literaturou:	- 29 -
3.2.2 Inspirace prožitky v osobním životě:.....	- 30 -
3.2.3 Inspirace politickou a společenskou situací:.....	- 31 -
3.3 Komponování	- 33 -
4 Interpretační rozbor vybraných písní Franze Schuberta	- 36 -
4.1 Král duchů (Erlkönig).....	- 36 -
4.2 Markétka u přeslice (Gretchen am Spinnare).....	- 40 -
4.3 Planá růže (Heidenröslein)	- 46 -
5 Přínos písňové tvorby Franze Schuberta v pedagogické praxi	- 49 -
Závěr.....	- 51 -
Soupis literatury a pramenů.....	- 52 -
Literatura	- 52 -
Prameny	- 53 -
9 Resumé	- 55 -

Přílohy	I
Příloha č. 1: Přehled rané písňové tvorby Franze Schuberta	I
Příloha č. 2: Král duchů – text, překlad, noty	XIII
Příloha č. 3: Markétka u přeslice – text, překlad, noty	XXI
Příloha č. 4: Planá růže – text, překlad, noty	XXXII
Příloha č. 5: Franz Schubert	XXXVI
Příloha č. 6: Schubertiáda	XXXVII

Úvod

Franz Schubert je nejproslulejší skladatel písňové tvorby v době romantismu. Posluchače okouzlí melodika jeho písní a bohatost klavírních doprovodů. Písň Franze Schuberta jsem si oblíbila během studií na univerzitě a později i na konzervatoři, proto výběr tématu pro mou bakalářskou práci byl poměrně jednoduchý. Toto téma jsem si také zvolila proto, že mě již od základní školy okouzlil romantismus a velmi ráda jsem zpívala skladby z té doby. Dalším důvodem výběru tématu byla možnost bližšího poznání osobnosti Franze Schuberta. Jsem totiž přesvědčena, že když se interpreti seznámí nejen s dílem, ale i situacemi, které autor při tvorbě díla prožíval, lépe vybrané skladby pochopí a poté interpretují.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit čtenáři životní příběh a písňovou tvorbu Franze Schuberta, nastínit okolnosti vzniku některých písní, způsobu jejich tvorby, a věnovat pozornost požadavkům na interpretaci². Bude zhodnocen i přínos písňové tvorby Franze Schuberta pro teorii a praxi interpretace a pro pedagogickou činnost.

V úvodní části práce se pokusím nastínit dějinné souvislosti, které ovlivňovaly život Franze Schuberta a současně žijících básníků, jejichž texty zhudebňoval. V dalších kapitolách se zaměřím na život Franze Schuberta a vznik některých jeho písní, pokusím se co nejlépe přiblížit inspirace a vlivy, které na skladatele působily, a vysvětlit způsob komponování písní. Tato práce bude také obsahovat interpretační rozbor vybraných písní Franze Schuberta. V bakalářské práci jsem se rozhodla zaměřit na rozbor Schubertovy rané písňové tvorby, později bych chtěla na tuto práci navázat rozbohem jeho dalších děl ve své práci diplomové.

---

² U vybraných písní - viz kapitola 4 Interpretační rozbor vybraných písní Franze Schuberta

1 Romantismus jako fenomén 19. století

1.1 Obecné znaky romantismu

Romantismus je kulturní a umělecký sloh, který se rozvíjel především v Evropě 19. století a souvisel s rozvojem měšťanské společnosti. Období přelomu 18. a 19. století je poznamenáno pádem feudalismu a vzestupem síly buržoazie. Ve stejné době se rovněž osamostatňovaly a identifikovaly jednotlivé národní kultury. Tato hrdá hnutí častokrát přerůstala až k revolucím. Umění přestává mít „mezinárodní charakter“, což bylo charakteristické např. v klasicismu. Naopak převládaly snahy o umění národní. V souvislosti s krizí ideálů osvícenského racionalismu vzniklo romantické hnutí, protože vidina rozumové říše se jevila jako neuskutečnitelná. Romantismus, který se rozvíjel nejprve v Evropské kultuře, pronikl později do Asie, Afriky a Ameriky.

Všechny umělecké obory reagovaly na aktuální společenské vztahy a jejich změny. V uměleckých dílech bylo často vyobrazováno soudobé společenské dění. Ve všech oblastech umění se umělci začali odklánět od přísných forem a uchylovali se k formám, vjemům a přístupům vlastním. Důraz byl kladen na cit a přirozenost. V umění začalo být vyjadřováno lidské nitro, a to nejen jeho radosti, ale i smutky. Inspirací romantických děl byla nejčastěji příroda, láska, lidské pocity a lidovost. Autoři čerpali inspiraci od venkovského lidu, z ústní lidové slovesnosti, písní, krojů, zvyků atd.

Romantismus je typický barvitostí a fantazií. Hudebníci se stali svobodnými umělci, kteří svou tvorbu mohli dále rozšiřovat s pomocí nakladatelství nebo veřejných pódíí. Nepříznivá ekonomická situace však většinu svobodných umělců stále omezovala a narušovala jejich svobodu pro tvorbu. Toto se také promítlo v jejich dílech v podobě snů o budoucnosti nebo návratu do středověku a hrdinských činů. Jiní se navrátili k přírodě, klidu a ponořili se do poznání tajů lidské duše. Tyto vzpoury jednotlivců však nemohly změnit aktuální společenský systém, byl to spíše jistý druh demonstrace.

Romantickým představám vyhovovala nejvíce hudba. Dokázala nejlépe vyjádřit citovou vypjatost a tajemnou atmosféru, která je pro toto období tak typická, a kterou nejlépe dokázala přiblížit melodie. Ta je často podporována bohatou rytmikou, která bývá nepravidelná, například triolová nebo synkopická. Harmonie je rozmanitá, občas až neurčitá a původně udaná nálada celé skladby se může často i razantně měnit. Důraz byl také kladen na

obsahovou a výrazovou stránku. Významnou funkci zde má zvukomalebnost, která se pro náročnost některých děl užívá častěji než dříve. Toto mělo vliv na instrumentaci v romantické hudbě. Skladatelé se snažili hledat stále nové barvy, nejen kombinacemi barev stávajících nástrojů. Nástroje byly zdokonalovány a další, zcela nové, byly vytvářeny.³ O ty se díky rozmanitým zvukovým barvám rozšiřovalo obsazení orchestrů.

Hudba se stala samozřejmou součástí měšťanských domácností. Mnoho rodin ze střední a vyšší společnosti zaměstnávalo umělce jako učitele hudby pro své děti. V každé této domácnosti byl klavír téměř samozřejmostí.

V tomto období se upevňovaly vztahy mezi hudbou a ostatními uměleckými obory, především mezi hudbou a literaturou nebo divadlem. Také se rozvíjela ve velké míře vokální hudba, zejména píseň, sborová tvorba a opera. V instrumentální hudbě vznikla programní hudba – programní symfonie, a pro romantismus typická hudební forma – symfonická báseň.

Pro romantismus nebyla důležitá dokonalost, ale pravdivý a osobitý výraz. Umělci se snažili unikat do lidského nitra a zachytit stav své duše do svých děl, avšak nesli za to daň – samotu. Těmito úniky a hloubáním se často izolovali od okolního života.

1.2 Raný romantismus

Romantické smýšlení vzniklo jako reakce na rychlý vývoj Evropské společnosti. Běh dějin celého lidstva ovlivnila Velká francouzská buržoazní revoluce. Začala dobytím Bastily roku 1789 a její tvrdý a zbrklý průběh byl následován nesplněnými očekáváními.

V této době se uskutečnil rychlý přechod z rukodělné výroby na tovární. Velkovýrobou stoupla produktivita práce i produktů a mohl se rozvinout zahraniční obchod. Tento pokrok umocňovaly i další faktory jako například zahájení železniční, rozvoj lodní dopravy, strojírenství, zemědělství, využití znalostí chemie, fyziky a dalších vědních oborů.

Kvůli rychlému nátlaku této modernizace převládal v lidské duši jistý neklid, který se projevil v umění. Následoval návrat k přírodě, přirozenosti a citům.

---

³ Dřevěné nástroje byly od 30. let zdokonalovány Böhmových systémem, U žesťových nástrojů se začal používat ventilový mechanismus. Vznikly nové nástroje například anglický rok a saxofon.

První ideologie romantismu jsou známy od Jeana Jacquese Rousseaua, jenž se snažil svým učením nabádat ke spoluúčasti, ne k nadhledu. Mezi básníky jsou považováni za průkopníky romantismu například Němci Henrich Heine, Johann Wolfgang Goethe, Jean Paul⁴ a Novalis⁵, Francouzi François-Auguste-René de Chateaubriand, Victor Hugo, Angličané George Gordon Byron, Samuel Taylor Coleridge, John Keats, Rusové Michail Jurjevič Lermontov, Alexandr Sergejevič Puškin a Čech Karel Hynek Mácha.

Raný hudební romantismus řešil otázku národní osobitosti tím, že se svou námětovou a programní tematikou vracel k tradičnímu venkovskému životu a lidové hudební tvořivosti.

Kromě přístupů k aranžování skladeb se také vyvíjely hudební žánry. V tomto období byl nejvíce v oblibě druh, kdy se doplňovala hudba s básnickým slovem. Těmto požadavkům vyhovovala především sólová a sborová píseň. Díky romantismu píseň prodělala rozsáhlý a složitý vývoj od jednoduché strofické písně, kdy byla pro všechny sloky stejná melodie, až po píseň prokomponovanou, kdy byla každá sloka zhudebněna odlišně, protože se autoři snažili o co nejuvěrnější výklad básně, kterou zhudebňovali. Ideální romantickou píseň vytvořil Franz Schubert. V této době se také zdokonalovala balada, která se od písně liší náladou a obsahem. Jedná se o zhudebnění epické básně s tragickým dějem a především koncem, která často obsahuje dialog. Průkopníky balady jsou Franz Schubert a Edward Löwe.

V instrumentální hudbě je kladen důraz na zvukomalebnost, aby se hudba co nejvíce přiblížila námětům z přírody nebo subjektivním zážitkům. Díky tomu vznikl nový typ skladby, takzvaně „charakteristický“. Tento typ skladby byl vlastně předchůdcem programní hudby.

Dále vznikl nový druh klavírní skladby, tzv. „píseň beze slov“. Jedná se o stylizaci vokální písňové melodiky pouze za pomoci instrumentace, tedy bez lidského hlasu. Jeden z nejznámějších je například cyklus Mendelssohnův.⁶ Opět se zde setkáváme s volnější formou, nezávislou na tradicích, proto se často objevuje v titulu nebo podtitulu skladby výraz fantázie.

---

⁴ Vlastním jménem Johann Paul Friedrich Richter

⁵ Vlastním jménem Georg Friedrich Philip von Hardenberg

⁶ Frühlingslied op. 62 č. 2

Velký význam měla opera, která také prodělala důležitý vývoj a v této době má významné postavení. Stávala se více propracovanější, a byla velice ovlivněna librety, ve kterých v raném romantismu převažovaly náměty pohádek a fantastických příběhů. Weberův Čarostřelec se stal vzorem romantické opery a udal směr dalšího vývoje.

V neposlední řadě měla v tomto období značný význam taneční idealizace a poetické skladby v písňové formě, například ekloga, barkarola, nokturno, bagatela, balada a elegie.

2 Franz Schubert

2.1 Životopis

Přesto, že Franz Schubert nebyl rodilým Vídeňanem, dokázal se do koloritu města tak vcítit, že se stal jedním z tvůrců hudby, pro ni tak typickou. Na rozdíl od většiny ostatních skladatelů, byl Schubertův život obyčejný, jednoduchý, bez velkých zvratů, a chudý. Jeho skladby vešly ve známost až po jeho smrti, která přišla velice brzy. Už ve škole neměl mezi svými vrstevníky mnoho přátel, o čemž např. vyprávěl jeho spolužák Georg Franz Eckel⁷. Byl spíše uzavřený do sebe a ostatních se stranil i ve volných chvílích. Avšak i ty nejhlubší emoce a pocity se promítly se jeho skladeb.

Schubert vyrůstal v Himmelpfortgrundu, což bylo typické vídeňské předměstí, kde bylo neustále živo. Docházeli sem různí obchodníci, kolovrátkáři, ale i lidoví zpěváci a muzikanti, protože pradleny, které v těchto prostorách praly, sušily a bílily prádlo, si rády poslechly ve chvílích volna nejnovější písně. Toto prostředí mělo na Schubertovu tvorbu velký vliv. Od jeho pěti let ho otec začínal připravovat pro školu a od osmi let ho začal učit hře na housle. Ale jelikož sám uměl málo, přenechal výuku Michaelu Holzerovi, řediteli kůru ve farním kostele v Lichtenthalu. Aby nemusel za vyučování platit, zpíval Franz Schubert v jeho sboru na kruchtě a hrál na housle v jeho orchestru⁸. Dále se pod vedením Holzera učil hře na varhany, harmonii a kontrapunktu. Regenschori byl na svého talentovaného žáka velmi pyšný.

Již v deseti letech, kdy zpíval sopránové party na kůru a hrál houslová sóla, skládal malé písně. Roku 1808 se otci podařilo jedenáctiletého syna dostat do sboru císařské dvorní kapely. Tímto způsobem se stal na pět let chovancem městského konviktu na Jesuitenplatze a navštěvoval zde gymnázium. Zde získal teoretické hudební základy, které byly klíčové v jeho pozdějším vzdělávání⁹

---

⁷ Z knihy HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972

⁸ Jinde se například uvádí, že měl Schubert krásný sopránový hlas, proto ho dal otec cvičit ve zpěvu u regenschoriho Holzera v Lichtentalu (MACHÁT, Antonín. *SCHUBERT BOŽÍ MUZIKANT*. Praha: Topičova edice, 1941).

⁹ V knize Václava Holzknechta se přesněji uvádí, že sbor vypsal konkurz na sopránisty. Ve zkoušce obstál výborně, proto byl jedním ze dvou chlapců, které do sboru přijali (HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972).

Mezi učiteli byl oblíbený pro svou klidnou a tichou povahu. Protože v konviktu nebyl jednoduchý život díky přísným trestům a přísnému dennímu režimu, unikál Schubert často do světa hudby.

26. července 1812 Franz Schubert naposledy zpíval, a to mši Petra Wintera¹⁰, protože po mutaci již nemohl zpívat ani alt. Tím jeho pěvecká kariéra skončila. Ale ani tehdy neztrácel čas, věnoval se hudbě, chodil často do divadla na opery a komponoval.

Schubert časem v orchestru postoupil z druhých houslí k prvním, a stal se zástupcem dirigenta. „Zasloužil se o to Wenzel Růžička (Václav Růžička), rodilý Moravan, dvorní varhaník a violista z Burgtheartu, který docházel dvakrát denně do konviktu a vyučoval chovance zdarma na klavír, varhany, violu a cello a sám řídil orchestr od pultu prvních houslí.“¹¹ Růžička obdivoval zejména Schubertovu schopnost slyšet interpretační chyby i v jiných hlasech.

Otec však nesdílel Schubertovo nadšení pro hudbu, ba naopak. Nechtěl, aby byl hudebníkem, nýbrž učitelem. Proto byl zásadně proti a zakázal mu vstup do rodinného domu. V tu dobu umírala Schubertova matka. Díky Josefu Spaunovi¹² se však otec nechal obměkčit. Spaun si vypůjčil od Schuberta několik skladeb a ukazoval je svým známým.

Další z jeho učitelů byl Antonio Salieri¹³, který si ho všiml již u přijímacích zkoušek. Vyučoval ho od roku 1812 kontrapunktu. Také mu opravoval vícehlasy a nechával ho přehrávat italské opery, ty však Schuberta nezaujaly. Salieri neměl cit pro písně na německé texty, které Schubert tak miloval.

Schubert stále více komponoval. Jeho nadání, a suverénnost při komponování nám může potvrdit jedna ze vzpomínek Alberta Stadlera¹⁴: „Bylo zajímavé ho vidět, jak komponuje. Velmi zřídka při tom používal klavíru. Říkal často, že by ho to rušilo. Seděl u psacího stolu úplně klidně a hovor či lomoz, který jeho kamarádi v konviktu nutně tropili, mu málo vadil.

---

¹⁰ Peter Winter se narodil 28. srpna 1754 v Mannheimu, zemřel 17. října 1825 v Mnichově

¹¹ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 11

¹² Josef Spaun se narodil 11. listopadu 1788, zemřel 25. listopadu 1865

¹³ Antonio Salieri - narodil se 18. srpna v Legnano Veneto, zemřel 7. května 1825 ve Vídni

¹⁴ O tomto svědkovi Schubertovo komponování jsem nenalezla jiné další informace

Skláněl se nad notový papír a nad textovou knihu až k peru - byl velmi krátkozraký – bubnoval čas od času jakoby na zkoušku malíčky a psal lehce a plynule bez mnoha oprav, jako by to měla být tak a ne jinak.¹⁵ V roce 1815 ho zas při komponování zastihl Spaun a říkal o něm toto: „Jednou odpoledně jsme šli k Schubertovi, který tehdy bydlil u svého otce U nebeské brány a našli jsme ho úplně rozpáleného, jak čte nahlas z nějaké knihy Krále duchů. Chodil několikrát s knihou sem a tam, pojednou usedl a v nejkratší době – jak se vůbec dá co nejrychleji psát – dal na papír nádhernou baladu. Běželi jsme s tím do konviktu, protože Schubert neměl klavír, a tam se ještě též večer *Král duchů* (Erlkönig) zpíval a byl nadšeně přijat. Starý dvorní varhaník Růžička si ho pak beze zpěvu pozorně a s účastí přehrál a byl kompozicí hluboce pohnut. Když někteří chtěli vytýkat disonanci, která se několikrát vrací, vysvětloval Růžička, vytukáváje ji na klavíru, jak odpovídá přesně textu, jak je vlastně krásná a jak se šťastně rozvádí.“¹⁶

Avšak díky jeho nadšení pro skladbu se jeho prospěch zhoršil natolik, že dostal podmínku se přes prázdniny zlepšit. On však dopsal svou první symfonii a z konviktu odešel zpět domů. Jelikož obdržel několik obsílek k odvodu, roku 1813-14 podstoupil školení na učitelském ústavě, aby se mohl stát učitelem. Toto povolání ho nebavilo a nebral ho příliš vážně, ale osvobodilo ho od vojenské služby. Sice děti vyučoval všemu, čemu měl, ale vyrušovaly ho ve chvílích inspirace.

Jen v roce 1815 složil jako osmnáctiletý kromě dvou symfonií, dvou klavírních sonát, smyčcového kvarteta, čtyř singspielů a dvou mší, také 144 písní, některé i v několika verzích. Někdy složil i osm nebo devět písní za den. Takto činný Schubert byl díky lásce, kterou pocítil k sopranistce Tereze Grobové. Ještě ten večer po premiéře Mše v Liechtenthalu, kde zpívala sopránové sólo, pro ni zkomponoval *Dívku z ciziny* (Mädchen aus dem Ausland) na texty Schillera¹⁷ a tři dny po té *Markétku u přeslice* (Grechtem am Spinnrade) na text Goetha. Ale tato láska nebyla naplněna. Díky Schubertově finanční nejistotě si vzala pekařského mistra Bergmanna.

---

¹⁵ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 14

¹⁶ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 14-15

¹⁷ Johan Christoph Friedrich Schiller - narodil se 10. listopadu v Marbachu, zemřel 9. května 1805 ve Weimaru

Spolu s přáteli – Josefem Spaunem, Antonem Holzapfelem, Albertem Stadlerem, Anselmem Hüttenbrennerem a Franzem von Schobertem- se bavili hudbou. Zpívali a hráli skladby, které Schubert složil. Jeho přátelé se pokusili některé Schubertovy skladby prosadit a přimět vydavatele k tisku, ale marně. První honorář dostal v roce 1816 za píseň *Prometheus* (Prometheus), kterou složil k narozeninám profesora právnické fakulty vídeňské univerzity Watterrotha. Tento úspěch shledal jako nečekaný. Bohužel se tato píseň později ztratila. Roku 1817 Spaun poslal do firmy Breitkopf a Härtel *Krále duchů*. Firma pro ověření autorství napsala Franzi Schubertovi dopis a připojila k němu *Krále duchů*. Ovšem došlo k omylu a dopis odeslali Franzi Schubertovi, drážďanskému řediteli hudby. Ten firmě odpověděl rozhořčeným dopisem, kde pojal podezření, že někdo zneužil jeho jména, a označil *Krále duchů* za kýč. I snahy zkontaktovat samotného Goetha, byly marné. Po jeho první honorované kompozici, kterou byla kantáta, složil píseň, které se dostalo velkého ohlasu. Byla to píseň *Poutník*, na báseň Georga Philippa Schmidta, která měla název Večerní píseň cizince. Text této písně pojednává o těžkostech tehdejší společnosti, bezvýhodné situaci, odcizování lidí, zhoršení mezilidských vztahů a touze po svobodném životě. Díky tomuto textu spojenému se Schubertovou dojemnou hudbou dosáhla píseň rychlého ohlasu, protože stejný pohled na tehdejší společnost mělo mnoho lidí této generace. Avšak společnost se chtěla bavit, tančit a nesmutnit. Proto se v tomto období Schubert spíše přizpůsobil proudu, který určoval vkus celé společnosti. Ale protože jeho komponoval zejména písně, snažili se pro něj jeho přátelé sehnat vhodného interpreta. Po několika těžkostech a domlouvání začal Schubertovy písně zpívat barytonista Johann Michael Vogl¹⁸. Doma bylo Schubertovi postupně čím dál těsněji, a tak stále častěji bydlel u přátel, pokud to jen bylo možné. Později se přestěhoval do Uher, kde přijal práci soukromého učitele hudby v rodině hraběte Esterházyho z Galanty. V létě odcestoval, dostal se do nového prostředí a platově si výrazně polepšil. Na panství hraběte se mu žilo velice dobře. Měl také více volného času, možnost procházet se v nádherných zahradách a komponovat jako nikdy, jak to sám píše v dopise svým přátelům. Postupně si však začal připadat sám, nepochopený a stýskalo se mu po Vídni. Proto v polovině listopadu odcestoval a žil opět u přátel.

Protože jeho písně zatím nepronikly do nakladatelství a ve větší míře na veřejná pódia, kolovaly alespoň v opisech a byly prováděny ve společnostech milovníků hudby. Společnosti to byly soukromé nebo částečně soukromé, ale díky tomuto způsobu šíření vešel Schubert ve

---

¹⁸ Johann Michael Vogl se narodil 10. srpna 1768 v Ensдорfu u Štýru, zemřel 20. listopadu 1840 ve Vídni

známost jako skladatel a získával určitou proslulost ještě během svého života. Spolu s písněmi takto pronikly k veřejnosti i některé jeho klavírní skladby, zejména čtyřruční pochody, tance a variace. Jeho skladby se také hrály na soukromých večírcích, které pořádal Spaun. Na jednom z těchto večírků poznal bratry Josefa a Anselma Hüttenbrennerovy¹⁹. Seznamoval se tu s mnohými mladými umělci. Při hudebních večírcích, pořádané také u Anselma Hüttenbrennera, všichni společně koncertovali a bavili se. Hráli se zde i Schubertovy skladby. Anselm Hüttenbrenner má na Schuberta vzpomínku spojenou s písní *Pstruh* (Die Forelle). Údajně měl jednou Schubert na večírek přinést nové kvarteto, ale zapomněl na něj. Místo toho, jako náhradu, složil Pstruha. Podle svědectví Anselma Hüttenbrennera, když Schubert píseň dopsal, sáhl omylem po kalamáři místo po posypovém prášku a polil ji. Na okraj notového papíru napsal poděkování Josefu Hüttenbrennerovi, že se mu píseň líbí a připojil poznámku s vysvětlením, co se stalo. Připsal také místo a čas – „21. února 1818 ve dvanáct hodin v noci, u Anselma Hüttenbrennera.“

Po roční dovolené se měl opět vrátit do školství, ale jeho potřeba neomezeně tvořit byla větší. I přes hádky s otcem od tohoto povolání upustil. V létě roku 1819 se vydal s Michaelem Voglem na prázdninovou cestu do Štýrska. Tam nejen že zbožňovali Vogla, protože byl předním členem vídeňské opery, ale znali i Schuberta díky opisům jeho skladeb, které se k nim dostaly a nadšeně se tam provozovaly. Sylvestr Paumgartner, milovník hudby a Schubertových písní, pořádal na jejich počest několik hudebních večírků. Paumgartner byl vášnivým příznivcem písně *Pstruh*, proto když si u Schuberta objednal klavírní kvintet, poctil autor svého hostitele tím, že zakomponoval do páté věty kvintetu pět variací na melodii této písně.

Po návratu do Vídně se pokoušel dokončit své skladby pro divadelní jeviště. Provést jednu z těchto skladeb na veřejnosti se podařilo až roku 1820 s fraškou *Dvojčata* (Die Zwillingsgrüder) na libreto Georga von Hofmanna. Ta nesklidila u kritiků příliš velký úspěch, stejně jako *Kouzelná harfa* (Die Zauberharfe), zkomponovaná také na text Georga von Hofmanna.

---

¹⁹ Anselm Hüttenbrenner – narodil se 13. října ve Štýrském Hradci, zemřel 5. června v Ober-Andritz u Štýrského Hradce

Josef Hüttenbrenner – narodil se 17. února ve Štýrském Hradci, zemřel roku 1882 ve Vídni

S přáteli také často pořádali literární večery, tak zvané Kanevas-Abende. Nejprve byly pořádány u malíře Mohna doma, později byly přesunuty kvůli rostoucímu počtu zájemců do hostince. Do tohoto spolku mohli vstoupit pouze muži, kteří „něco uměli“. Ženy měly přístup pouze na tzv. „schubertiády“. Některé schubertiády, které byly pořádány mimo město, zachytili malíři Mohn, Schwind a Kupelwieser na svých akvarelech²⁰.

Díky metternichovskému režimu bylo mnoho spolků rozpouštěno a několik studentů a pokrokových profesorů zatčeno. Jedním z nich byl i Schubertův přítel Senn, který byl vězněn a posléze poslán do Tyrol jako politicky podezřelý člověk. Schubert zhudebnil dvě jeho básně v době, kdy komponoval Nedokončenou symfonii a fantazii na Poutníka. Jsou to *Labutí zpěv* (Schwanengesang) a *Blažený svět* (Selige Weit).

Mnoho Schubertových písní se však ztratilo, protože se o ně nedovedl starat. Často někomu půjčil rukopis, který se mu už nevrátil, a píseň zmizela. Avšak i s tímto problémem mu přátelé pomohli. Jednoho dne se Josef Hüttenbrenner, který bydlel ve stejném domě, dal do úklidu papírů a vybral, seřadil a uložil přes sto písní. Schubertovi se to velice líbilo, a tak mu začal předávat další noty k uschování. Činil tak i s nově napsanými skladbami.

Roku 1821 se naskytlá příležitost představit Schuberta širší veřejnosti, a to na koncertě v Divadle u korutanské brány. Do programu byly zařazeny písně – *Král duchů*, *Vesnička* a *Zpěv duchů nad vodami*. Poslední píseň se nevyhnula ostrým kritikám. Ovšem *Král duchů*, kterého zazpíval Vogl, sklidil nevídaný úspěch. Joseph Sonnleithner a Josef Hüttenbrenner se pokusili o vydání některých Schubertových děl, ale stále bez úspěchu, protože Schubertovo jméno nebylo známé a doprovod se vydavatelům zdál moc těžký. Několik přátel se tedy složilo na první výtisk. Kolem stovky se jich okamžitě prodalo na večírku v Gundelhofu. Tímto způsobem vydělali na druhý tisk a vyšlo prvních 12 děl, která vydal Diabelli, který díla původně vydat odmítl. Ze získaného příjmu, zaplatili všechny Schubertovy dluhy a ještě jistý obnos zbyl. První ze čtyř sešitů uvedl *Krále duchů*, druhý *Markétku u přeslice*, třetí *Pastýřův nářek*, *Planou růžičku*, *Lovcovu večerní píseň*, *Klid na moři* a čtvrtý sešit představil *Poutníka*, *Jitřní píseň* a *Poutníkovu noční píseň*. Dalších šest sešitů vycházelo na předplatné. Celkem to bylo 1800 exemplářů. Kritika na Schubertovy písně upřela svou pozornost a srovnávala ho s Mozartem a Beethovenem. Až rok po úspěchu s *Králem duchů* začala vydavatelství tisknout

---

²⁰ Viz Příloha č. 6

jeho sešity na vlastní náklady. Protože Diabelli viděl, jaký úspěch *Král duchů* měl, nabídl Schubertovi za zády jeho přátel 800 zlatých za plotny a vydavatelské právo prvních dvanácti děl jednou provždy. Diabellimu tento obchod za 40 let vynesl 27.000 zlatých. Byl to tedy jeden ze Schubertových neuvážených činů. Ale byl šizen i nadále, za pět sešitů *Spanilá mlynářka* (Die Schöne Müllerin) dostal jen nepatrnou sumu. Interpreti obdrželi za provedení třikrát větší honorář a nakladatelé si za něj postavili dům. Nejatraktivnější však byly pro tisk valčíky a čtyřruční variace věnované Beethovenovi²¹.

Dodnes není jasné, zda se někdy Schubert s Beethovenem setkal. Existují dvě verze vyprávění, které se týkají čtyřručních variací věnovaných Beethovenovi, které mu šel předat Schubert osobně hned, jak vyšly. Hüttenbrenner tvrdil, že Schubert Beethovena doma nezastihl. Naopak Schindler, Beethovenův osobní důvěrník, vypravoval, že při setkání nenašel odvahu s ním promluvit a když ho Beethoven upozornil na jednu harmonickou nesprávnost, upadl do rozpaků.

Bohužel Schubert nedokázal složit operu, která by zaujala obecnost a kritiky. Ale neúspěch ho neodradil. Kromě osobního popudu ho hnala kupředu i společenská situace. V této době začal velký nátlak italské opery, tudíž složit německou operu bylo jako národní povinností. Vídeň byla časem zaplavena italskou operou a německá opera se jí těžko vyrovnávala. Jeden z největších úspěchů v německé opeře, měl Weber²² se svým Čarostřelcem, i když cenzura k němu nebyla milosrdná. Ovšem po návštěvě Webera, se nedovolené části a postavy opět vrátily na jeviště. Schubert roku 1822 dokončil operu *Alfonso a Estrella* na libreto přítele Schobera, kterou psal rok a půl. O operu dokonce projevil zájem i samotný Weber, který dostal od Schuberta opis partitury. Bohužel tato opera nebyla Divadlem u korutanské brány přijata. Text jako báseň pochválily i významné autority jako Friedrich von Schlegel, Ulig Tieck a Matthaas Kasimir von Collin, ale jako libreto prý nestál za nic. Po tomto neúspěchu se vrhl na singspiel. Ten ovšem také nedopadl moc dobře. Původní název *Spiknutí žen* musel být kvůli cenzuře změněn na *Domácí válku*. Toto dílo se nedostalo ani k posouzení, aby mohlo být provedeno. Na veřejné podium se dostalo až po třiceti letech a sklidilo úspěch.

---

²¹ Ludwig van Beethoven se narodil 16. nebo 17. prosince 1770 v Bonnu, zemřel 26. března 1827 ve Vídni

²² Carl Maria Fridrich Ernst von Weber se narodil 18. nebo 19. listopadu 1786 v Eutinu, zemřel 5. červa 1826 v Londýně

Počátkem roku 1823 se Schubert nakazil pohlavní chorobou, ze které se léčil téměř celý rok. Kromě domácího léčení pobyl i v nemocnici. Jeho přátelé tajili příčinu jeho zmizení ze společnosti. Tvrdili, že komponuje operu, tato výmluva podezření odvracela. Za viníka Schubertovy choroby Vogl označoval Franze von Schobera, protože ho často sváděl z cesty mravnosti. Schubert se dal snadno ovlivnit, tak propadal požívačnému životu a byl Schoberem zaváděn do dámské společnosti pochybného rázu. Nejen, že Schober využíval Schubertových financí, ale také jeho slávy. Vogl se na Schobera zlobil také proto, že napsal pro Schuberta špatné libreto k opeře, tímto názorem se netajil ani před Spaunem. Vogel věděl, že Schubertovo úsilí v divadelním oboru je marné, a že jen mrhá časem a energií.

Při pobytu v Želiezovicích, kam odjel roku 1824, opět plně tvořil. Nalezl zde výborného zpěváka Karla Schönsteina, který skvěle interpretoval jeho písně, z cyklu *Spanilá mlynářka*. Tento cyklus dokončil roku 1823. Během tohoto pobytu se zamiloval do jedné z komtes, Karoliny Esterházyové. Ona ho však uctívala pouze jako skladatele a umělce, ne jako muže. I pro komtesy napsal mnoho skladeb. Například na přání zhudebnil báseň *De la Motte-Fouqué* (Modlitba před bitvou) jako pěvecký kvartet. I přes to cítil úzkost nejen vlastní, ale i dobovou a politickou, kterou vyjádřil básní s názvem *Nářek*, věnovanou Schoberovi. Tuto báseň později zhudebnil na silvestrovském večírku u malíře Ludwiga Mohna pod názvem *Píseň válečníka*.

Postupem času měli pro Schuberta stále větší význam jeho noví přátelé. Byli to například Moritz Schwind, Eduard Bauernfeld a v neposlední řadě zpěvačka Anna Milderová²³, která milovala jeho písně a chtěla mu pomoci prosadit se u divadla. Avšak s operou *Alfons Estrella* neměla štěstí. Proto chtěl napsat jinou operu, ale od obou nabízených libret nakonec ustoupil. Zatím sklidila veliký úspěch s písněmi *Suleika* a *Král duchů*. Dlouho ho prosila o nějakou novou skladbu, avšak dočkala se jí až za tři roky, kdy od ní Schubert potřeboval službu. Vybral báseň z Venkovských písní Wilhelma Müllera²⁴ a složil pro ni *Pastýře na skále*, a to krátce před smrtí.

Z předchozího tvrzení by se mohlo zdát, že byl Franz Schubert zahleděný do sebe, ale není tomu tak. Pomohl Nicolausovi Craigerovi od zapomenutí tím, že zhudebnil některé jeho

---

²³Anna Milderová, vlastním jménem Pauline Anna Milder-Hauptmannová se narodila 13. prosince 1785 v Konstantinopolis, zemřela 29. května v Berlíně

²⁴Wilhelm Müller se narodil 7. října 1794 v Dessau, zemřel 30. září 1827 v Dessau

původní básně, jako například *Hrobníkovu touhu po domově* a *Mladou jeptišku*. Stejně pomohl Ernestu Schulzemu s písněmi *Věčná láska* a *V lese*. Po této tvorbě na něj začala silně působit tvorba Beethovena. Slavil úspěch se svou devátou symfonií, proto Schubertovi začaly být další návrhy na operu a arie pro zpěvačku lhostejné, a začal snít o symfonii.

Po odpočinku s Voglem ve Štýru, Horních Rakousech a Linci, kam vyjeli 20. května 1825, se vydali do Gastýnu, kde se Vogl léčil v horkých pramenech, a Schubert, inspirován krajinou a zpěvy salašníků a sedláků, složil několik písní. Například *Na Brucku* podle veršů Ernesta Schulze, *Hojnost lásky* na text Friedricha Schlegela, *Stesk po domově* a *Všemohoucnost* na slova Pyrkera, klavírní sonátu D dur op. 53, a také dokončil „velkou symfonii“. Když se 4. září z lázní vraceli, zastavili se ještě u přátel v Linci. Tam Spaun 3. října uspořádal velkou schubertiádu. Tímto se rozloučili, Vogl odcestoval do Itálie a Schubert do Vídně.

Po vydání písní na texty Waltera Scotta²⁵, zas na chvíli se svými přáteli žil v blahobytu, avšak ne nadlouho. Po tom, co ho nepřijali jako druhého kapelníka do císařské dvorní kapely a Divadla u korutanské brány, snažil se o větší příjmy i u jiných nakladatelů, protože ho ti současní stále šidili. Ani spolupráce s dalšími firmami, jako – Pennauer, Weigl a Haslinger - mu nezajistila dost vysoký honorář pro obživu. Stále byly nejžádanější zejména tance, kterým nakladatelé dávali lákavé názvy, jako *Hudební dárek k jmeninám*, *Girlandy*, *Vážně* a *k poskoku* a jiné. Některé valčíky vycházely i pod francouzskými názvy, například *Vales nobles* nebo *Vales sentimentales*. Diabelli dokonce dobýval ženy tím, že jim v názvu skladby napsal věnování. Například *Hommage aux belles Viennoises* s německým podtitulem *Wiener Damenländer*. Takto začali činit i někteří autoři.

Valčíky byly stále v módě a v Rakousku se našli vedle Lannera tři velcí autoři, na kterých nakladatelé vydělávali, byli to Schubert a otec a syn Straussovi.

Protože se Vogl vrátil z Itálie s novinkou, že se oženil a prázdniny bude trávit s manželkou na venkově, pobýval Schubert v létě ve Vídni se Schoberem a Swindem. Během těchto prázdnin složil kromě G dur kvartetu tři *Shakespeareovy písně* a *Hippolitovy písně* na text Johanny Schopenhauerové. Symfonii, kterou komponoval v Alpách, a do které vkládal velké naděje, ani neprovedli na plese právnické fakulty Vídeňské univerzity, v což doufal. Dokonce Hudební spolek, který měl symfonii provádět, jedinou partituru ztratil.

---

²⁵ Walter Sir Scott se narodil 15. srpna 1771 v Edynburghu, zemřel 21. září 1832 v Abbotsfordu

Ale uznání se mu dostávalo nejen od milovníků hudby, ale i od ostatních umělců a odborníků. Jedním z nejvýznamnějších ocenění bylo uznání od Beethovena, který si prohlédl na 60 jeho písní. Přinesl mu je Schindler, když byl před svou smrtí upoután na lůžko. Při jeho pohřbu šel Schubert vedle rakve jako nosič. V té době přátele ohromil svým písňovým cyklem *Zimní cesta* (Winterreise), který dokončil v únoru 1827 podle prvního vydání básnického cyklu Wilhelma Müllera z roku 1823. Po pobytu ve Štýrsku složil další část *Zimní cesty*, podle Müllerovy sbírky z roku 1824, která byla obohacena o nové básně. Poté jako by ho zaplavila tvořivost a napsal mnoho dalších děl. Některé se dostaly rychle na podium.

Kvůli finanční tísní a horšímu zdravotnímu stavu byl Schubert nucen prodat *Zimní cestu* opět pod cenou. Proto jeho přátelé uspořádali koncert s programem sestaveným ze Schubertových děl. Umělci odmítli honorář, sál byl také zapůjčen zdarma a za celý výtěžek – 80 zlatých – Schubert zaplatil všechny dluhy a ještě si zakoupil nový klavír. „Jako by ho úspěch koncertu z vlastních skladeb inspiroval, rozvinul v posledním roce života nesmírnou činnost. V červnu a červenci pracoval na velké Mši Es dur, která byla rok po smrti svého autora provedena v Alsergrundském kostele – vlastně jako smuteční mše na jeho památku.“²⁶ V této době také složil, kromě třech velkých sonát, svou poslední píseň s názvem *Holubí pošta*. Bohužel se sonáty, ani písně na Heinricha Heina²⁷, nepodařilo včas uvést na veřejnost a Probst je vydat odmítl.

Na léto plánoval cestu do Štýrska, ale kvůli opětovné finanční tísní a zhoršenému zdraví, cestu odvolal. Na radu lékaře strávil své poslední léto u bratra Ferdinanda, s kterým v září podnikl cestu do Eisenstandu, kde navštívil Haydnův hrob. Ferdinand o Schubertovi během cesty napsal pár řádků: „jedl a pil krajně střídavě, byl ale velmi čilý a měl všelijaké veselé nápady.“²⁸ Však po návratu do Vídně se jeho zdravotní stav opět zhoršil. Od té doby ztrácel Schubert chuť do života čím dál víc, avšak neustále pracoval. Občas chodil na procházky v domnění, že mu pomůžou a stále méně jedl. Dokonce se rozhodl, že se bude věnovat kontrapunktu a domluvil si lekce u vídeňského teoretika Simona Sechtera. Schubert však přišel pouze na první z těchto setkání.

---

²⁶ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 78

²⁷ Heinrich Heine se narodil 13. prosince 1797 v Düsseldorfu, zemřel 17. února 1856 v Paříži

²⁸ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 79

3. listopadu šel Schubert ke svému bratrovi Ferdinandovi, aby si poslechl jeho latinské Requiem. To byla poslední hudba, kterou Schubert slyšel. V dopise, který se dochoval, avšak bez datace, píše Schoberovi: „Milý Schobere! Jsem nemocen. Už 11 dní jsem nic nejedl a nepil a potácím se jak mátoha od židle k posteli a naopak. Ošetřuje mě doktor Rinna. Když něco pozřu, hned to zvrátím. Buď tedy tak hodný a pomoz mi v této zoufalé situaci nějakou lektýrou. Četl jsem už Cooperova Posledního Mohykána, Špiona, Lootsena, a Osadníky. Máš-li od něho ještě něco, nech to u paní Bognerové v kavárně. Můj bratr, svědomitost sama, mi to co nejsvědomitěji donese. Nebo taky něco jiného. Tvůj přítel Schubert.“²⁹ Předpokládá se, že dopis psal 12. listopadu. Kromě bratra se o něj starala jeho třináctiletá nevlastní sestra Josefa. Existují domněnky, že se nakazil tyfem po požití vody v bratrově nezařízeném domě nebo rtutí, která se podávala pacientům se syfilidou. Kvůli strachu z nákazy ho někteří přátelé ani nenavštívili. I přesto jeho přítel Lachner³⁰ za ním přijel téměř okamžitě. Spaun a Bauernfeld se k němu dostavili také. 17. listopadu ho Bauernfeld viděl naposledy. Po problouzněné noci, 19. listopadu 1828, ve tři hodiny odpoledne zemřel. Otec se k jeho smrtelné posteli nedostavil, jen nabádal Ferdinanda, aby nezapomněl na poslední pomazání.

Ferdinand zařídil pohřeb ve Währingu. Původně měl být pohřben na blízkém hřbitově v Matzleinsdorfu spolu s Gluckem a Salierim, o 12 let později zde byl pohřben i Vogl. Ale Ferdinand si vzpomněl na jedna z posledních bratrových slov. Když blouznil v horečkách, křičel prý: „Není pravda – tady neleží Beethoven.“³¹ A tak byl Schubert pohřben o dva hroby dál od svého oblíbeného mistra. Grillparzer skrze noviny vyzval příznivce hudby k veřejné sbírce na jeho náhrobek, na popud Anny Fröhlichové byl uspořádán koncert ze Schubertových děl, který měl takový úspěch, že se opakoval. Několik dnů po jeho smrti bylo na smuteční mši provedeno Mozartovo Requiem. Na náhrobek byla vyryta Grillparzerova slova: „Hudba zde pochovala velké bohatství, avšak ještě víc krásnějších nadějí.“³²

---

²⁹ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 80

³⁰ Franz Paul Lachner se narodil 2. dubna 1803 v Rýnu u Lechu, zemřel 20. ledna 1890 v Mníchově

³¹ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 82

³² HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 82

2.2 Skladatelé ovlivnění písňovou tvorbou Franze Schuberta

Franz Schubert je považován za průkopníka v písňové tvorbě. Jeho přínos je tak významný, že ovlivnil některé další autory. Někteří na něj navázali, jiní se jeho tvorbou pouze inspirovali. Typ písni, kterému se věnoval Schubert, dále rozvíjeli zejména Robert Schumann, Johannes Brahms, Richard Strauss a Gustav Mahler.

Robert Schumann (1810-1856) vyšel v písňové tvorbě z Franze Schuberta. Schumann si ovšem vybíral básně pečlivěji a jeho písni mají prokomponovanější part. Je spíše fantazijnější a snivější, Schubert je zas svěžejší a bezprostřednější. Schumann zdokonalil skladebný styl tak, že byl vzorem pro celý romantismus. Spíše na něj, než na Schuberta, navazuje Richard Strauss.

Hugo Wolf (1860-1903). Kromě jeho symfonické básně, serenády pro smyčce a komorně laděné opery je jeho tvorba zaměřena na písni, kterých složil více jak 300. Uzavírá Schubertem otevřenou éru německé písni. Důkladně zvolené texty zhudebňoval s citem pro dramatickosti a psychologii. Melodie vychází z významu textu a vokální linka je výraznější než u Schuberta.

Johannes Brahms (1833-1897) je znám spíše jako klavírní virtuos a skladatel instrumentálních děl. Avšak jeho písňová tvorba má velký význam. Než tento žánr rozvinuli další autoři, Brahms po Schubertovi rozšířil podněty německé a rakouské písni. Napsal na 300 sólových písni s klavírem, úpravy lidových písni, dvojzpěvy a jiné. Jako Schubert skládal i on nejčastěji na básně J.W.Goetha.

Antonín Dvořák (1841-1904) svými písni navazoval na Schuberta, operami na Wagnera. Byl ovlivněn nejen Schubertem, ale i Mozartem a Beethovenem. Měl tedy podobné cítění jako Schubert. Také se inspiroval lidovými zpěvy a kladl důraz na melodii, rytmické bohatství a přirozenost. Jeho hudba je procítěná a plná radosti, kterou se inspiroval v lidové tanečnosti.

Gustav Mahler (1860-1911) se svou písňovou tvorbou těsně navazuje na tradici Schuberta a Schumanna a na německou a rakouskou lidovou píseň. Základem jeho písni jsou prosté vokální melodie, jež rozvíjí v souvislosti s doprovody do velkých hudebních ploch. Doprovody nebyly pouze klavírní, ale také orchestrální. Dokázal podtrhnout náladu písni,

kteře jsou často pochmurné, symfonickými prostředky. Jeho písně jsou velmi procítěné a prokomponované.

Zvláštním žánrem této doby byly v hudební produkci transkripce a úpravy děl jiných autorů. Například klavírní výtahy oper nebo úpravy symfonických a komorních děl pro klavír, pro dvě či čtyři ruce. Jedná se spíše o skladby pro provozování hudby doma, protože v té době neexistoval rozhlas ani gramofon. Toto byl způsob jak pěstovat hudbu doma a přitom stále šířit nová díla. Jejich obtížnost a zaměření je velice rozmanité. Jedny z nejzajímavějších jsou Lisztovy transkripce. Jedná se asi o 400 přepisů skladeb nebo jejich úryvků. Kromě Beethovena, Berlioze, Verdiho nebo Wagnera, si Liszt vybral i některé skladby Schuberta, a to nejen pro transkripce. Například zaranžoval píseň *Poutník*, kterou později prováděl instrumentálně pro klavír a orchestr.

3 Vztah slova a hudby v písňové tvorbě Franze Schuberta

Přesto, že byl Franz Schubert spíše introvertní, jeho písně obsahují mnoho citu. Své pocity a psychické rozpoložení zakomponoval do všech svých skladeb, zejména do písní. Každá skladba pro něj byla jakousi „zповědí“. Kdo ho dobře znal, dokázal ve skladbách i číst jeho myšlenky. Také to je důvod, proč se striktně nadržel pravidel při komponování. Psal to, co cítil. Písňová tvorba ho provázela celý život a byl v ní velice úspěšný. Prosadil se v ní a je považován za průkopníka. Zejména jeho propojení textu a hudby se obzvláště cení. Dokázal hudbou nejen vystihnout děj, ale také do něj vtáhnout posluchače. Hudba neznásilňovala text, ale podporovala ho a dále jej rozvíjela. I když existují názory, že Goethovy texty nezhudebňoval tak, jak by si autor přál, ba naopak.

3.1 Vlivy

Schubert byl ve své tvorbě velmi ovlivněn lidovým zpěvem, který ho zaujal už jako malého chlapce. Vyrůstal na typickém vídeňském předměstí, kde bylo stále živo. Díky podomním obchodníkům, kolovrátkářům, pradlenám, které si rády prozpěvovaly, a lidovým zpěvákům, byl s písní ve styku již od raného dětství. Okouzila ho nejen po textové stránce, ale také její melodika, melancholie i veselí. Tento jeden z nejdůležitějších vlivů ho provází po celou jeho písňovou tvorbu.

Dle svědectví Spauna víme, že jistý vliv měl na Schuberta i Mozart. Líbilo se mu, když v jeho písních našel nějakou náladu. Ať už smutnou či veselou. Také z několika pramenů je nám známo, že byl ovlivněn i Beethovenovou tvorbou. Oba tyto autory velmi obdivoval a pokládal je za své vzory. Svou náklonnost k Beethovenovi dokázal také tím, že mu věnoval své čtyřruční variace.

Velký vliv na něj měli i jeho přátelé, s nimiž často diskutoval v kavárnách. Mluvili nejen o hudbě a o životě, ale také o zajímavých událostech v uměleckém životě. Získal tak i typy, které další básně by stály za zhudebnění. Ale i jeho kamarádi, mezi kterými bylo také mnoho básníků, ho svými básněmi samozřejmě zásobovali. Součástí těchto rozhovorů byla i politika. Tato oblast Schuberta, stejně jako ostatní romantiky, ovlivňovala neustále, a toto téma bylo příčinou například jeho písně *Nářek*.

Jeho ranou tvorbu ovlivnil Johan Rudolf Zumsteeg³³, konkrétně prokomponovanost strofických písní nebo v použití recitativu. Je tomu tak například v *Hagařině nářku* (Hagars Klage) na text Schückinga z roku 1811, *Očekávání* (Die Erwartung) z roku 1815 a *Rytíř Toggenburg* (Ritter Togenburg) z roku 1819 na texty Johanna Christopa Friedricha Schillera. Johan Rudolf Zumsteeg je považován za předchůdce Franze Schuberta.

Z básníků jej ovlivnilo mnoho jmen. Z neznámějších a jeho nejoblíbenějších jsou to například Wilhelm Müller, Johan Christoph Friedrich Schiller, Heinrich Hein, Johann Baptist Mayerhofer, Franz von Schober, Senna i Josef Spaun. Významným básníkem se pro Schuberta stal také Walter Scott, na jehož báseň napsal píseň *Ellens Dritter Gesang*, dnes známou jako *Ave Maria*. Tato píseň je i v dnešní době stále velice oblíbená a sklízí mnoho úspěchů. Na podzim roku 1814 byl Schubert pod výrazným vlivem Schillera a Matthisona. Schillerovy texty však nebyly pro Schubertovy písně tak vhodné jako texty jiných básníků, protože autora tyto básně zaváděly do vysokých zpěvních poloh. Avšak Schuberta oslovily Schillerovy básně svojí rétorikou. Důkazem toho je fakt, že na jeho texty zkomponoval 32 písní. Avšak nejvýznamnějším básníkem vůbec byl pro Schuberta Johann Wolfgang von Goethe. Umělecky ho koncentroval a Schubert v něm viděl vrcholného básníka. Domníváme se, že tu hrála velkou roli povaha klasicismu, která odmítá vše přebytečné a vyjadřuje to, co je podstatné. Goethovy texty ho čas od času přivedly i na novou půdu, kde předcházela budoucí vývoj. Například v *Ganymedovi* z roku 1817 dokázal zachytit náladu jarního rána a celá píseň navozovala atmosféru přírody a něhy. Vzniklo něco dosud nezvyklého a právě to pak vedlo k Hugo Wolfovi. Goethova próza i poezie Schuberta uchvacovala natolik, že když nebyl na poprvé se svou písní spokojený, několikrát ji přepracoval. Tak tomu bylo například u písně *Král duchů*.

Ke konci života na něj měla velký vliv jeho nemoc. Během ní se v písních ocital na temnější straně lidské psychiky a mezilidských vztahů. Jeho hudba byla hlubší a častěji depresivnější. V tomto období napsal několik temných, až mrazivých skladeb, například píseň *Dvojníci* (Der Doppelgänger).

Na Schubertův kompoziční styl písňové tvorby měl značný vliv jeho předchůdce Johann Rudolf Zumsteeg. A to zejména v prokomponování strofických písní a použití recitativu. Je

---

³³ Johan Rudolf Zumsteeg se narodil 10. ledna v Sachsfluru, zemřel 27. ledna ve Stuegertu

tomu tak například v písni *Hagřin nářek* (Hagars Klage) na text Schückinga, *Očekávání* (Die Erwartung) na text Schillera nebo píseň *Rytíř Toggenburg* (Ritter Toggenburg), také na Schillerův text.

3.2 Inspirace

3.2.1 Inspirace literaturou:

Franze Schuberta přitahovaly básně, které měly silný citový základ nebo dramatický dějový průběh. Například píseň *De la Motte-Fouqué* byla o dívce, které zabili její bratři milence. Ona si vyžádala, aby na místě vraždy postavili kapličku, kam se bude chodit až do konce života modlit. Zhudebňoval i básně autorů, o kterých nevěděl nic víc než jejich jména. Byly to například Daniel Sarberg nebo Ludwig Gotthard Kosegarten a písně například *Pocta* (Huldigung), *Vše pro lásku* (Alles um Liebe), *Zjištění* (Das Finden), *Hvězda* (Die Sterne) a *Západ slunce* (Das Abendrot). Nejvíce ho zaujaly básně, ve kterých našel vlastní pocity, marné touhy a rozkoš samoty. Sám říkal, že když chce člověk dělat poctivě umění, musí zůstat sám. Byl za své přátele rád, ale díky samotě dokázal vytvořit v pouhých osmnácti letech tolik písni, co jiní za celý život.

Ještě před *Zimní cestou* zaujal Schuberta básnický cyklus od Wilhelma Müllera, který objevil u svého přítele z konviktu Benedikta Randhartingera, s názvem *Spanilá mlynářka*. Básněmi byl uchvácen natolik, že se snažil dohledat více informací o jeho autorovi. Díky tomuto bádání přišel k jakési Müllerově zповědi, kde si přál, aby jeho písně byly zhudebněny. Schubert měl pocit, jako by to bylo psáno pro něj. Také se dozvěděl, že Müller tuto sbírku nabízel již Weberovi, ten ji však odmítl. O to s větší vášní se pustil do práce a umínil si, že zhudební všech třidvacet básní této sbírky. Do veršů se zamiloval stejně jako kdysi do Krále duchů. Básně obsahovaly jeho oblíbená témata, kupříkladu toulky přírodou, odmítnutou lásku, ale také osamělost a útěchu lesů a vod. Nakonec vynechal z původního originálu pouze prolog, epilog a tři básně uvnitř cyklu, takže vznikl veršovaný román o obsahu dvaceti básní, ve kterých vystupují mlynářka, krajánek a lovec, kteří v cyklu nemají žádná jména. Děj je velmi jednoduchý a lidový. Vypráví o krajánkovi, který se vydal na vandr a během své cesty přijal službu ve mlýně. Tam se zamiloval do mlynářky, která jeho lásku opětuje, ale jen dočasně. Nakonec dá tato žena přednost lovcí. Krajánek ze zoufalství ukončí svůj život

skokem do potoka. Schubert získal tento cyklus v době osudné nemoci, kdy byl mimořádně citlivý a dal sbírce stavbu a vnitřní rytmus. Hudba opět skvěle doprovází text a dotváří atmosféru bublání potůčku, chvíli kdy krajánek spatří mlýn, kdy v něm mladá mlynářka vzbudila zájem, ale také krajánkův smutek a zklamání.

Další jeho inspirací byly básně samotné. Pokud ho verše zaujaly, melodie se jen linuly. Právě takto vzniklo pokračování *Zimní cesty*. Poté, co Schubert našel v časopise nové básně Müllerova básnického cyklu, pustil se do zhudebňování. Když začal komponovat, jako by se z něj stal jiný člověk. Jeho přátelé nechápali tu černou a ponurou náladu, která zněla až zlověstně. Netušili, co vede tak mladého člověka k tak pesimistické hudbě.

Inspirovaly ho nejen básně, ale i to, když si přečetl něco mimořádného. Také fakt, že se jeho skladby líbily, ho přiměl k další tvorbě ještě víc. Velice ho v jeho tvorbě povzbudila první kritika z *Berliner Zeitung*, která reagovala na vystoupení Anny Milderové. Kritika Schuberta prosadila poprvé na německém podiu, kde interpretovala *Krále duchů* a *Suleiku*. Právě ona se snažila Schubertovi pomoci u divadla. Tato událost ho nejspíše inspirovala k napsání *Cymbelina*, což je jeho nejznámější shakespearovské zastaveníčko v překladu Friedricha von Schlegela.

3.2.2 Inspirace prožitky v osobním životě:

Velkou inspirací Schubertovi byla příroda. Jakmile se ocitl na venkově, melodie se „samy psaly na papír.“ Působil na něj nejen klidný venkov, ale také prostí lidé, kteří si při práci prozpěvovali. Například k písním - *Na Brucku* (Ernest Schulz), *Hojnost lásky* (Friedrich von Schlegel), *Stesk po domově* a *Všemohoucnost* (Johan Ladislav Pyrker) se inspiroval během pobytu v Gastýnu, kde byl s Voglem. Uchvátily ho procházky místní krajinou za doprovodu zpěvů místních sedláků a salašníků.

Jedna ze Schubertových prvních ženských inspirací byla Tereza Grobová, která ho okouzila nejen svým zpěvem. Byla to sopranistka, která zpívala v jedné z jeho prvních mší. Ještě ten den po premiéře pro ni napsal píseň *Dívka z ciziny*. Je to píseň o mladé ženě, která se vrací na jaře z dalek k pastýřům a s ní se domů vrací i vlaštovky. Když tuto píseň Tereza zpívala, Schubert s ní prožíval celý její příběh. Tři dny po té složil známou píseň *Markétka u přeslice*. Již během psaní si představoval svou milou na místě Markétky. Tato představa byla ještě

silnější, když píseň zpívala právě ona⁴. S Terezou si velmi rozuměl a mohl si s ní povídat o hudbě. Avšak její matka jejich vztahu nepřála, protože on byl pouze učitelský pomocník. Svolila by pouze, kdyby se stal učitelem, a to znamenalo další dva roky školy. Protože by studium Schuberta omezovalo v komponování, s těžkým srdcem se s Terezou rozloučil. Tato událost ho ještě více přiměla k tvorbě a díky ní daleko více vnímal přírodu, jak víme z jeho deníku.

Tvůrčí bylo i jedno léto, které strávil u Esterházyových v Želiezovcích. Vyučoval tam hudbu a našel i volný čas pro svou vlastní práci. Rád se tam toulal po lukách a poslouchal nejen zpěvy rolníků, ale také cikánů. Na těchto toulkách měl možnost slyšet nejen různé nářečí a i maďarskou lidovou píseň, což mu bylo jistou inspirací. Ovšem inspirací mu na tomto pobytu byly zejména dvě dívky, dcery hraběte, které vyučoval. Byla to Karolina a Pepi. Jedna z několika písní, kterou složil v Želiezovcích, věnoval jako dar Karolině. Jmenuje se *Květinový list* a jedná se o vyznání dívce prostřednictvím květů. Byla to Schubertova nejoblíbenější píseň z těch, které o prázdninách složil.

Avšak do jeho skladeb se promítla nejen radost ze života, ale také chmury. Jeho zoufalství a smutek z života, jaký před smrtí prožíval, prosákly do cyklu písní *Zimní cesta* (Winterreise).

Smutnou inspirací mu byl i jeho teskný milostný život. Vždy, když si přečetl báseň o nevyplněné lásce, viděl se v ní. Stejně jako v básni Henricha Heina *Dvojník* (Der Doppelgänger) z roku 1828. Báseň je o básníkovi, který přichází k domu, kde bydlívala jeho milá. Již dávno tam nebydlí, ale dům mu ji stále připomíná. Tato báseň v sobě nese pocit milostné prohry, což bylo jedno ze Schubertových častých témat. Proto se této básně ujal a zhudebnil ji. Píseň se line od nenápadného pianissima, kdy básník sděluje, že v tomto domě bydlela ona, až do burácivého forte fortissimo, kdy je básník na onom místě a lomí rukama. Po té utichne do piana. I dle zhudebnění lze potvrdit, že se Schubert s touto básní velice ztotožnil.

3.2.3 Inspirace politickou a společenskou situací:

Díky společenské situaci, ze které měl Schubert trdomyslné pocity, vznikla píseň, která uchválila celou generaci. Vyjadřuje pocit odcizení mezi lidmi a jmenuje se *Poutník* (Der Wanderer). Schubert jí roku 1816 zhudebnil dokonce dvakrát. Poutník vypráví o svém tichém

a smutném putování, které neustává, protože nemůže najít vyvolenou zemi, kde by se cítil dobře. V každé zemi kam vkročí, se cítí osaměle, tak pokračuje v cestě dál. Schubert píseň rozčlenil dle textu básnické předlohy. V úvodu se setkáváme s typickými triolami v pianissimu, které mají neklidný ráz a napětí, uvolní se teprve před nástupem zpěvu. Je to melancholická nálada, kdy poutník přichází. Tempo se stupňuje až s vyprávěním ideálním země, kterou si poutník představuje. Poté poutník duševním zrakem vidí mrtvé povstávat k životu. Toto slovní spojení se často nahrazovalo slovy jinými, avšak dle křesťanských představ je z mrtvýchvstání radostné. Vysvětluje tedy i Schubertovo zhudebnění. Toto napětí se v zápětí zlomí a nálada se vrací k začátku. Tato píseň byla Schubertovi natolik blízká, že z ní v roce 1822 vytvořil klavírní Fantazii C dur.

V neposlední řadě pro něj byli inspirací i jeho přátelé. „Mayrhofer³⁴ uměl přiblížit Schubertovi cenné básníky, a vybíral věci blízké svému vkusu a své bolesti, uměl je Schubert zlidštit díky kouzlu svých melodií a díky vlastní bytostné laskavosti. Přátelství oslavil na text Mayrhoferův o Diskurech, mytologické dvojici sourozenců Casora a Poluxe, jejichž památce bylo zasvěceno dvojhvězdi severní hemisféry mezi Rákem a Orionem: jeho poklidný svit utěšuje lodníka na moři – a věrný vztah dvou lidí vnáší do jejich životů soulad.“³⁵

Jak již bylo výše zmíněno, inspirací Schubertovi byla i politika. Občas sám psal i texty, aby vyjádřil své myšlenky. Někdy je zhudebnil, někdy je však nedokázal hudbou vyjádřit, jako například Nářek k národu, kde ve verších vyjádřil své pocity ohledně myšlenkového odboje proti policejnímu řádu, který prožíval spolu se svými přáteli. Tuto báseň věnoval příteli Franzi von Schoberovi a později ji přece jen zhudebnil, a to na silvestrovském večírku u malíře Ludwiga Mohna, pod názvem *Píseň válečníka*. Píseň je velmi depresivní a pesimistická, až poslední sloka ukáže střípek naděje. V této sloce píše Schubert o umění, které dokáže vyjevit tu hrůzu a tak trochu zmírnit velký žal.

V Schubertově životě bylo také období, kdy jeho nadšení pro komponování písní upadalo. V této době psal Schubert méně písní než obvykle a uchýloval se spíše k jiným žánrům.

---

³⁴Johann Mayrhofer byl celý život rozvrácený melancholik, toto velké přátelství k Schubertovi byl jeden z mála záblesků v jeho životě, který ukončil skokem z okna v necelých padesáti letech. Schubertovi písně byly podle všechno to nejhezčí, co ho v životě potkalo a jistě byl pyšný, že některé z nich vznikly na jeho texty.

³⁵ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 28

Někteří přátelé to přisuzovali tomu, že Schubert neměl interprety pro své písně. Všichni schopní pěvci dávali přednost opeře. Často se stávalo, že píseň ani nedokončil. Jakoby předem ztratil víru v její provedení. Tyto skutečnosti mu ubíraly inspiraci a chuť do komponování nových písní. Další demotivující období měl během své nemoci, která ho dlouho soužila.

3.3 Komponování

Schubert dokázal zkomponovat píseň strofickou i prokomponovanou tak, aby zaujala posluchače i interprety. Pro písně strofické si Schubert nejčastěji vybíral poezii, která byla psána na lidové motivy. Například píseň *Planá růže* je komponována v duchu lidové zpěvnosti. Pro písně prokomponované si vybíral texty spíše prozaické, a to epické i lyrické. Bylo to důležité kritérium pro to, aby píseň byla evoluční jak po hudební stránce, tak po stránce textové. Ukázkovým příkladem textu s lyrickým základem je *Markétka u přeslice*. Jistý rýmový aparát se v tomto textu objevuje, avšak není pravidelný jako u strofických písní. Text epický je základním pilířem prokomponované písně *Král duchů*. Zde je hudba rovnocenným partnerem zpěvu. Schubert komponoval písně dle toho, jak plynul text vybrané básně. Zkomponování melodie tedy bylo často silně vázáno na libreto, které si autor vybral. Schubertovy písně většinou začínají předehrou, která uvede posluchače do děje. Dohrou pak celou píseň uzavírá a dokončuje poslední myšlenky a pocity. Pro klavírní doprovod Schubert využíval vyspělé nástrojové techniky a dovednosti zdatných klavíristů. Je známo, že klavírní doprovody Schubertových písní jsou určeny spíše pokročilým klavíristům. Schubert klavírním doprovodem dotvářel hudbu a využíval možnosti odstínů a modulací. U textů básníků, u kterých se necítil vázán strukturou básně, využíval více fantazii, a tím odbíhal od hlavního námětu. Například v písni *Fantazie umrlců* (Leichenphantasie) na text Johanna Christopha Friedricha von Schillera nebo *Otcovrah* (Vatermörder) na slova Kottlieba Konrada Pfeffela. Zřejmě proto, že ještě neměl dostatek potřebných zkušeností.

Schubert byl vždy znám jako skladatel, který dokázal zkomponovat píseň během několika minut. Avšak stalo se, že některé hotové písně i několikrát přepracoval. Často se tak stávalo u textů, na kterých mu velice záleželo. Tento případ dokládá například píseň *Král duchů* (Erlkönig) na text Goetha, kterou přepracoval celkem čtyřikrát. Naopak některé písně

komponoval tak rychle, že je za nějaký čas považoval za cizí dílo. Díky několika svědectvím dnes téměř přesně víme, jak a za jakých okolností některé skladby vznikly.

Z vyprávění Schubertových spolužáků z konviktu nebo jeho přátel, máme několik faktických informací o jeho komponování. Schubert si často sedl a během chvíle měl napsanou píseň a až pak si ji šel zahrát, protože ve škole ve svém pokoji neměl klavír. Tento způsob práce, mu byl vlastní po celá léta jeho tvorby, i když již později klavír vlastnil. Tímto způsobem tedy zkomponoval většinu své písňové tvorby.

Bližší informace o Schubertových raných skladatelských pracích se můžeme dočíst v různých denících. Antonio Salieri mu ve výuce kladl na srdce, aby se držel staletých tradic, když se ve skladbách odchýlil například tím, že vymyslel nezvyklou proměnu. Schubert argumentoval tím, že když se nemůže rozhodnout, zvolí to, co se mu zdá upřímnější. Ale Salieri neměl bohužel smysl pro německé písně, které mu Schubert nosil, dával mu příklady převážně z italské opery. Toto svědectví nám dokládá fakt, že Schubertovo komponování bylo především pocitové. Nekomponoval dle předepsaných předloh, proto lze v jeho hudbě slyšet jakýsi hudební zvrat, ovšem když to vybrané libreto dovolí. Schubertovu touhu experimentovat dokládá nejen rozmanitá písňová tvorba, ale také i široká paleta jiných žánrů, kterými se během komponování písní zabýval. Ve vývoji jeho komponování převládá zejména rozvoj melodické linky než harmonických dramát. Protože ho upoutávaly zejména klasicistní básně, dochází v těchto případech k zajímavému spojení klasického jednoduchého stylu vyjadřování a romantických rozmanitých melodií.

Několik zajímavých informací o Schubertových zvyklostech a stereotypech při psaní se nám dostalo od Josefa Hüttenbrennera. Jsou z doby, kdy se Schubertem v podnájmu u vdovy Sanssouciové bydlel Johann Mayrhofer, který mu dodával mnoho básní. Schubert již v šest hodin ráno usedal k psacímu stolu a začal komponovat. Takto bez přerušení pracoval až do jedné hodiny odpoledne a často si i při tom zakouřil ze své dýmky. Pokud k němu Hüttenbrenner dopoledne přišel, přehrál mu hned, co napsal, a tázal se ho, jaký má na nové skladby názor. Když některou z písní obzvláště chválil, Schubert skromně odpověděl, že to je jen díky konkrétní básni. Pokud je báseň dobrá, melodie se hrnou jedna radost. Když je báseň špatná, autor se s ní trápí, ale stejně z ní nakonec nic kloudného nevznikne. Také z tohoto důvodu odmítl mnoho básní, které mu nutili nejen jeho přátelé. Další společnou vzpomínku

měli na Schuberta Mayrhoher a Schober, kteří ho jednoho dne přistihli při komponování³⁶. Protože zaslechli, jak si přeříkává báseň *Král duchů*, šli za ním do pokoje. V místnosti bylo šero a Schubert za svitu jedné svíčky chodil rozrušený po pokoji. Jakmile si sedl, začal rychle psát a bouchal přitom pěstí do stolu, jako by si připomínal dusot koňských kopyt. Po dopsání posledních not, klesl znavený na židli, jako by se při komponování vydal ze všech svých sil. Avšak po chvíli svým přátelům ochotně ukazoval, co vytvořil. A v zápětí Schubert spolu se svými přáteli pospíchal do konviktu, aby si mohl skladbu přehrát a poslechnout, protože klavír nevlastnil. Ještě ten večer si ji s Václavem Růžičkou a svými přáteli zahrál a zazpíval. Všichni z této písně byli unešení. Touto písní Schubert poprvé vstoupil před obecenstvo v oblasti písňové tvorby.³⁷

Schubert bohužel nikdy nedokázal složit operu, která by zaujala veřejnost. Nebyla to však zcela úplně jeho vina. Neuměl totiž rozpoznat dobré libreto od špatného, tak jak to svedl a cítil u básní. Jako skvělý písňový autor necítil dramaticky, nedokázal tudíž odmítnout špatný text k opeře. Existují také teorie, že byl vynikajícím autorem pouze na poli menších hudebních celků a pro větší hudební plochy neměl citění. Několik jeho oper se dostalo na veřejnost, ale nikdy neslavily takový úspěch jako jeho písně. Do paměti všech se vryl jako citlivý skladatel písní.

---

³⁶ Tato informace se v několika publikacích rozchází. Uvádí se také, že ho při komponování zastihli Mayrhofer a Spaun.

³⁷ Více viz. kapitola 5 - Interpretační rozbor vybraných písní

4 Interpretační rozbor vybraných písní Franze Schuberta

4.1 Král duchů (Erlkönig)

V doslovném překladu Král olší.

Schubert měl svůj první úspěch v písňové tvorbě právě s Králem duchů. I když tato píseň nebyla jeho první, má opusové číslo 1. Píseň je komponovaná na Goethův text a dokončil ji v roce 1815. Goethova báseň je napsána v osmi strofách a je situovaná jako baladový příběh. Schubertova píseň má celkem 148 taktů, ve kterých se odehrává mnoho emocí a je v poměrně rychlém tempu.

Příběh vypráví o chlapci, kterého v horečkách otec veze na koni k doktorovi. Protože chlapec blouzní, přijde mu mlha jako král duchů a vrby jako královny dcery. Když se domníval, že po něm přízrak vztahuje ruce, zemře hrůzou. Otec dojede k dvorci pouze s mrtvolou svého syna.

Báseň se zprvu zdá pohádková, ale základ je velmi reálný. Nepřirozené věci se odehrávají pouze v chlapcově mysli. Balada je stručná a věcná, podobně jako lidová poezie, vypráví o hrozných věcech jednoduše. Tuto jednoduchost mohla rozvést do jiných sfér jedině hudba. „Schubertovi se leckdy vytýkalo, že Goethovu klasickou uměřenost transponuje do romantické sféry, která je příliš sugestivní. To prý není správné. Jde tu o dva odlišné, snad dokonce protichůdné pohledy na věc, a někteří znalci jdou až tak daleko, že přisuzují Goethovo mlčení – jak známo básních Schubertovi za zasluku nepoděkoval – nesouhlasu se způsobem, jakým skladatel baladu pojal. Ví se, že Goethe neměl rád romantismus, že mu bylo nepříjemné vše iracionální, předimenzované, děsivé, že couval i před Beethovenem a nesnášel Hölderlina, Kleista či Webera.“³⁸ Ale je spíše pravděpodobnější, že Zelter, který Goethovy texty zhudebňoval a byl jeho poradce, nerad viděl cizí úspěšnou kompozici a podal o ní Goethovi špatné reference. Dále je možné, že hudba od neznámého autora byla spolu s ostatní nevyžádanou korespondencí, kterou byl Goethe zaplavován, bez přečtení vyhozena.

Ať se jedná o jakoukoli skladbu, tónina je vždy velmi důležitá. Schubert zvolil g moll, která má pochmurný charakter, ale je zároveň i slavnostní. Samému začátku to dodá temnou a zvláštní atmosféru. Toto podporuje triolový začátek, který představuje dusot koňských kopit a

---

³⁸ HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972, s. 172

navozuje úzkost během celé skladby. K uvolnění dojde až na konci písně, kdy autor ponechal klid pro dokončení příběhu. Trioly také představují rychlý tep srdce koně, otce i syna a vtáhne nás do děje. Pod triolami, které jsou v pravé ruce, se hned v druhém taktu objeví motiv v levé ruce, který má v písni varovný účel. Píseň samotná je již od začátku v rychlém tempu, dle autorem předepsaného *schnell*.

Takt 1-3

Triola se, kromě toho že sjednocuje píseň, mění podle potřeb textu. Když přízrak oslovuje chlapce a slibuje mu hry, mění se do příznávkového doprovodu (takt 58). Když vypráví o svých dcerách a jejich rejích, mění se na rozložený trojzvuk (takt 87). Když král vyznává své city, mění se doprovod do akordů znějících v pianissimu (takt 117), toto místo během šesti taktů vyvrcholí do forte fortissima (takt 123), kdy král vyhrožuje chlapci násilím, pokud ho neposlechne.

Takt 58

Takt 87

Takt 117

Na tuto část ihned navazuje hochův křik, kdy prosí otce o pomoc. Toto místo je vrcholem celé písně. Dále se řítí v *accelerandu* k závěru, což představuje divokou jízdu a příjezd do

dvorce. V posledních třech taktech (takt 146 - 148), se dozvíáme, že dítě v náruči otce zemřelo. V taktu 147 autor zapsal dramatickou pauzu, než se dozvíme, že je chlapec mrtvý³⁹.

Takt 146-148

Rozbor skladby: Malá prokomponovaná progresivní forma

I	a	m ^(l)	b	m	c	d ^(b)
14 taktů	18	4	18	3	15	14
1-14	15-32	33-36	37-54	55-57	58-72	73-86
g moll	g	g	g/c/F	B	B	fis/h/G

e ^(c)	d'	m ^(l)	f	g ^(a)
10	16	4	15	17
87-96	97-112	113-116	117-131	132-148
C	a ⁴⁰	d	Es/d ⁴¹	g

³⁹ In seinen Armen das Kind ... war todt. - V náruči dítě ... bylo mrtvé.

⁴⁰ Tato část skladby je tonálně neurčitá a její významný kus směřuje do d moll (je čitelnější od 108 taktu.)

⁴¹ V této části skladby je tonální ukotvení velice slabé.

Tato píseň má evoluční charakter a důležitou roli zastává text. I přes to, že se hudba během písni stále vyvíjí, jsou zde jisté scelující prvky, které se objevují na začátku a na konci skladby. Jsou to: téma dusotu koňských kopyt, tempo, tónina g moll a po textové stránce role vypravěče.

Franz Schubert Krále duchů celkem čtyřikrát přepracoval, ale i přesto se nám dochovaly notové záznamy všech verzí. Nejvíce změn Schubert provedl v basové lince klavírního doprovodu, kdy často oktávově zdvojnásobil basové tóny nebo změnil rytmus. Několikrát změnil i zpěvní linku, ale pouze nepatrně. Ostatní změny byly jen drobné a kosmetické. Jedna z nejvýraznějších změn proběhla v druhé verzi, kdy mezi šestým a osmým taktem, kromě zdvojení basu, přidal jeden takt. Tato změna byla již ponechána.

1. verze: takt 6-8

2. verze: takt 6-9

Změny v každé verzi se dočkala část, kdy král duchů oslovuje chlapce a láká ho k sobě na různé hry.

1. verze

2. verze

3. verze

4. verze

Poslední výrazná změna se objevuje na samém závěru. V první verzi autor zaznamenal dramatictější pauzu, která se ve druhé verzi neobjevuje. Třetí verze v této části zůstala nezměněna. Změny proběhly až ve finální čtvrté části, kdy se do písni dramatická pauza opět vrátila.

1. verze

Recit.
Noth, in seinen Armen das Kind war todt.

The first version of the musical score for 'Gretchen am Spinnare' consists of two staves. The upper staff is the vocal line, marked 'Recit.' (recitative), with the lyrics 'Noth, in seinen Armen das Kind war todt.' written below it. The lower staff is the piano accompaniment, featuring a series of chords and a melodic line in the right hand.

2. verze

Recit.
Noth, in seinen Armen das Kind war todt.

Mässig.
p *pp*

The second version of the musical score for 'Gretchen am Spinnare' also consists of two staves. The upper staff is the vocal line, marked 'Recit.', with the lyrics 'Noth, in seinen Armen das Kind war todt.' below it. The lower staff is the piano accompaniment, marked 'Mässig.' (moderate), with dynamic markings '*p*' and '*pp*'.

4. verze

Recit.
Not; in sei-nen Ar-men das Kind war tot.

Andante.

Edition Peters. 9028

The fourth version of the musical score for 'Gretchen am Spinnare' consists of two staves. The upper staff is the vocal line, marked 'Recit.', with the lyrics 'Not; in sei-nen Ar-men das Kind war tot.' below it. The lower staff is the piano accompaniment, marked 'Andante.' (ad libitum), with dynamic markings '*pp*' and '*p*'. The score is published by Edition Peters, number 9028.

4.2 Markétka u přeslice (Gretchen am Spinnare)

Píseň je opět na Goethův text⁴² a byla dokončena roku 1814. I přes to, že vznikla rok před Králem duchů, má opusové číslo 2. I když je kompoziční princip u těchto písní podobný, každá je jiná. Celá píseň má 120 taktů. I když se v ní odehrává hluboké citové rozpoložení, je lyricky laděná.

Tato píseň je milostná, plná citu a lásky. Markétka sedí u kolovratu, okouzlená krásným neznámým. Stále myslí na něj, jeho slova, charismatický vzhled a polibek. Je šťastná a zmatená zároveň.

Schubert nedodržel přesnou formu Goetheho básně. Po jeho zpracování přibyla ještě jedna - poslední sloka a část první sloky, která se objevila na samém konci.

---

⁴² Markétky monolog z Fausta

Oh könnt' ich ihn küssen,
So wie ich wollt',
An seinen Küssen
Vergehen sollt',
An seinen Küssen
Vergehen sollt'...

Meine Ruh' ist hin,
Mein Herz ist schwer...

Tento Schubertův dodatek v písni začíná taktem 100. Tento počín dodal písni na dramatičnosti, protože tato část je velice emotivní. Dívka si v ní uvědomuje své city k Faustovi. Pak následuje část z první sloky, kdy se vrací původní myšlenka. Ale v této části je už dívka klidná, protože si uspořádala své myšlenky a pocity. Píseň proto působí ukončeným a smířeným dojmem.

Tentokrát Schubert zvolil tóninu d moll a šestiosminový takt. Celý doprovod provází šestnáctinové noty v pravé ruce, které navozují atmosféru drnčení kolovratu nebo také vnitřní neklid, který Markétka prožívá. Předepsané – nicht zu geschwind⁴³, udává tempo celé skladby. Šestnáctinové noty tvoří jedu figuru, která se stále opakuje. Její nervozitu také výborně vystihují zdvihy na pátou a šestou osminu v doprovodu, na samém začátku (například 2 a 15 takt). Jako by se najednou probrala z hlubokého zamyšlení a to, co jí v mysli trápí, ze sebe vyhrkla⁴⁴.

Takt 1-3

The image shows a musical score for three measures (Takt 1-3) of Schubert's 'Meine Ruh' ist hin'. The score is in D minor, 6/8 time, and Op. 2. It features a vocal line and a piano accompaniment. The tempo marking is 'Nicht zu geschwind. (♩ = 72)'. The piano part has a 'sempre legato' marking in the right hand and 'sempre staccato' in the left hand. The lyrics 'Mei - ne Ruh - ist' are written under the vocal line.

⁴³ Nicht zu geschwind – ne příliš rychle

⁴⁴ Podle knihy Václava Holzknechta, rytmus originálu výborně vystihla Ema Destinnová v českém překladu – Ten tam můj jest klid, který sama napsala (HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. Praha: Supraphon, 1972).

Podobně jako v Králi duchů pouze na konci zmlkly trioly, v Markétce u přeslice šestnáctinové figury utichly také jen jednou. Stalo se tak ve chvíli, kdy ve svém přemítání a vzpomínání dojde k Faustovu polibku (takt 66). V tomto momentu je klavírní doprovod akordický (takt 66-68).

Takt 64-69

The image shows a musical score for measures 64-69. The top staff is the vocal line in G major, with lyrics: "Hän - de - druck, und ach, sein Kuß!". The bottom staff is the piano accompaniment, featuring a prominent sixteenth-note triplet figure in the right hand and a more rhythmic accompaniment in the left hand. The score includes dynamic markings such as *pp* and *ppp*, and articulation marks like accents and slurs.

Po této myšlence se jakoby pozastaví, a klavír začne hrát opět známý doprovod – šestnáctinové figury v pravé ruce, a začne znovu a pomalu přemýšlet a příst. Napovídá tomu pomalu rozbíhající se rytmus, představující zvuk kolovratu. Do původního tempa se vrátí až po chvíli. Není možné určit přesně kdy, protože to je individuální volba interpreta. V notovém zápise to není zaznamenáno. Ve chvíli, kdy Markétka touží po něm milenci a jeho polibcích, se přelévá její zmatenost a nejistota v touhu a chtíč a žene myšlenky kupředu. To podporuje klavír, který má v notovém zápise *accelerando* (takt 90). Od tohoto místa panuje v písni jisté napětí⁴⁵ až do taktu 112. V taktu 113 se objeví v klavírním doprovodu *ritardando*, což je předzvěst návratu k původní náladě, což také nastane v taktu 114, kdy se opět připojí zpěvačka. Opakují se slova, která zazněla již na samém začátku⁴⁶, avšak teď už s jiným pocitem. Následují dva takty dohry, které zpomalí *diminuendo* a utiší *piano pianissimo* a vše končí tichým akordem.

---

⁴⁵ V této chvíli si přeje zas ho políbit. Slovo polibky se jen v této části opakuje pět krát. Je to velice strhující část, kdy si uvědomuje, jak moc by si přála ho zase vidět.

⁴⁶ Meine Ruh ist hin, mein Herz ist schwer! – Můj klid je pryč, mé srdce je těžké

Takt 117-120

Rozbor skladby: malá písňová forma založená na variacích dílu a

I	a	m	a'	m	a	m	a''	m	a
2 takty	9	2	16	2	9	2	27	4	9
1-2	3-11	12-13	14-29	30-31	32-40	41-42	43-69	70-73	74-82
d moll	d	d	d	d	d	d	d	d	d

m	a'''	m	a'	dohra
2	28	2	4	2
83-84	85-112	113-114	115-118	119-120
d	d	d	d	d

47

⁴⁷ Tato píseň není pevně tonálně ukotvená, což se projevuje v posledních taktech dílčích částí a variacích dílu a. Díl a končí v 11, 40 a 82 taktu v tónině C dur (c e c g c), díl a' končí ve 29 a 118 taktu v tónině F dur (f f c f), díl a'' končí v 69 taktu modulační figurou, která probíhá v taktech 68-74, kdy moduluje z B dur přes in A se

Písně *Král duchů* a *Markétka u přeslice* jsou si podobné v některých hlavních rysech. V obou se odehrává reálný děj – jízda na koni/ předení na kolovratu – a představy – chlapcovo blouznění/ dívky představy a vzpomínky na Fausta. Přesto je každé dílo na první pohled naprosto odlišné. Obě písně jsou tvořeny podle potřeb textu, aby ho i doprovod co nejlépe vystihnul. A jelikož není známo, že by autor skladby později přepracovával, dokázal vše skvěle vystihnout hned napoprvé. Dalším společným rysem je, že obě písně vznikly díky náhlé inspiraci, kterou vyvolal Goethův text. Obě v sobě mají jisté napětí, i když je *Král duchů* dramatictější a obsahuje více postav. *Markétka u přeslice* je spíše lyrická. Zatímco v *Králi duchů* se odehrává drama, kde jde o život, *Markétka* prožívá vnitřní boj, který je mnohým lidem bližší.

Protože několik písní napsal již dříve, je možné, že chtěl začít písňovou řadu dle jeho názoru kvalitními písněmi. Co ho k tomu vedlo, není známo. Ale zdůraznil tím, že tyto písně jsou na vysoké úrovni.

Schubert v těchto písních používal změny tempa, aby docílil dramatickosti. Protože se v průběhu písní tempo často nemění, je to velice patrná změna. V obou případech se přesněji jednalo o odstiňování základního tempa, neboť se jednalo o změnu tempa, které vypadalo jako tempo nové. Stává se tak například, když skladba vyžaduje zpomalení, což je případ těchto písní. V *Králi duchů* nastalo na první pohled výrazné zpomalení ve 146. taktu. Napomáhá tomu držený akord klavírního doprovodu. V *Markétce u přeslice* se tak stalo v 69. taktu, avšak jen krátce, protože se jedná o malé zpomalení. Pak se vše vrací do původního tempa, zpomalení je pouze ve chvíli krátké mezihry. Také se zde objevuje jeden z agogických odstínů – spád. V *Králi duchů* se tak děje od 135. taktu, kdy se v notovém zápise objevuje *accelerando* – divoká jízda na koni. Děj i melodie jsou naléhavé a „jdou dopředu“. V písni *Markétka u přeslice* se tento jev odehrává od 90. taktu, kdy text taktéž nabývá na naléhavosti – *Markétku* zaplavuje chtíč.

---

zmenšeným II. stupněm, což připravuje nástup tóniny d moll harmonické (a b e cis d e f g), díl a'' končí ve 112 taktu v tónině d moll.

Takt 135-139 (Král duchů)

rei - tet ge - schwind, er hält in Ar - men das äch - zen - de

accelerando

cresc.

Takt 90-94 (Markétka u přeslice)

fas - sen und hal - - - ten ihn! und küs - - - sen

accelerando

Co se týče interpretace v praxi, tyto písně jsou značně náročné nejen na souhru s klavírem⁴⁸.

Král duchů je v značně rychlém tempu, tudíž zručnost klavíristy je nezbytná. Zpěvák v této písni interpretuje čtyři postavy – vypravěče, otce, syna a krále duchů. Při odlišení postav napomáhá klavírní doprovod, který se mění vždy, když král duchů promlouvá k chlapci. Ovšem na interpretovi je vše ostatní. Dále tomuto rozlišení napomáhá dynamika podporována klavírním doprovodem, který výborně koresponduje s textem. V této písni je velice důležitá nejen pěvecká zdatnost, ale také mimika interpreta. Tou zpěvák také docílí toho, že divák dokáže rozlišovat jednotlivé postavy.

Markétka u přeslice je píseň tempově klidná. Šestnáctinové noty v klavírním doprovodu udržují po celou píseň tempo. Ovšem pro interpreta je náročnější píseň provést přesně

---

⁴⁸ Správnou interpretací komorních písní se zbývá Svatava Luhanová ve své knize Problematika komorní písně z pohledu interpreta a pěveckého pedagoga, LUHANOVÁ, S. Problematika komorní písně z pohledu interpreta a pěveckého pedagoga. In *Hudební kultura XVI*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. s. 66-71. ISBN: 80-7043-497-X

rytmicky. Zpěvák musí začínat na páté nebo šesté osmině v šesti osminovém taktu. Také prožitok je velice důležitý pro správnou interpretaci. Vcítění napomáhá i k přirozeným agogickým změnám, jak to vyžaduje děj písně.

4.3 Planá růže (Heidenröslein)

Tato píseň vznikla opět na Goethův text a byla dokončena roku 1815. Protože vyšla spolu se třemi dalšími písněmi, získala zařazení - opus 3, číslo 3. Ostatní písně v tomto cyklu nesou název – Pastýřův nárek, Lovcova večerní píseň a Klid na moři.

V této písni dokázal Schubert skvěle zachytit lidový tón, možná proto je i dnes stále velice oblíbená a slyšíme jí nejen na koncertech, ale i na soutěžích. V písni se objevují dvě postavy, které mezi sebou vedou dialog - růžička a chlapec. V první sloce nalezneme popis krásné růže, na kterou se běží chlapec podívat. V druhé sloce chlapec s růží mluví, a říká jí, že jí utrhne. Růže ho však varuje, že ho popíchá. I přes to chlapec ve třetí sloce růži utrhne a ona trpí a umírá. Tato píseň vyjadřuje krutost stávajícího světa a smutek nad zničením něčeho krásného.

U této píseň autor zvolil tóninu G dur a hlavní doprovodný rytmus v osminových notách, který je pro každou sloku stejný. Malá změna nastane pouze v krátké mezihře, která uvádí další sloku. Tato mezihra se opět nemění a je úplně stejná také v dohře. Celkově je tato píseň komponována v jednoduchém lidovém duchu. Píseň tvoří celkem tři sloky, mezi kterými jsou mezihry. Do pěveckého partu autor nezapsal žádné výrazné změny. Dynamika je tudíž závislá na významu textu. V této písni má interpret více možností jak píseň provádět. Náповědou je mu názvosloví, které píseň provází, a to – lieblich a nachgebend⁴⁹. Lieblich je předeřpsáno pro celou skladbu. Mění se pouze na třech místech (takt 11, 27 a 43), a to v každé sloce na stejném místě. Po dvou taktech nás partitura upozorňuje, že se vracíme k tomu, co je uvedeno výše.

---

⁴⁹ Sladce a poddajně

Takt 1

Takt 11-13

61. *Lieblich.* (♩ = 69.)

Sah ein Knabe in

pp

nachgebend *wie oben*

Rös-lein, Rös-lein, Rös-lein rot, Rös-lein auf der

pp

Objevují se zde pouze dvě koruny, které jsou v každé sloce na stejném místě. Nejen, že zdůrazňují text, ale také pomáhají zpěváků při interpretaci. První koruna se nachází po rychlém běhu několika šestnáctinových not, zpěvák má tudíž chvíli pro nabrání dechu a přípravu na nejvyšší tón skladby, který obsahuje druhou korunu. Tento postup se opakuje ve všech třech slokách (10. a 12. takt, 26. a 27. takt, 43. a 44. takt).

Takt 26-28

nachgebend

lei - den. Röslein, Rös-lein, Rös-lein rot,

pp

V klavírním patru jsou pouze dvě dynamické změny, jedna se opakuje v první a třetí sloce (takt 9 a 41) a druhá se nachází ve druhé sloce (takt 23). V těchto částech autor předepsal klavírnímu doprovodu crescendo. Kromě těchto míst je celý klavírní doprovod v pianissimu. Skladba končí klavírní dohrou, která je totožná s mezihrami.

Takt 47-48

Tuto píseň neprovází žádné dramatické zvraty nebo změny. Je to píseň strofická a hybná, kde je v popředí především text. V této písni je klavír spíše doprovodný nástroj než partner, jak tomu bylo u předešlých písni. Inspirací pro tuto píseň byla Schubertovi lidovost, což z ní sálá na první poslech.

Rozbor skladby: malá třídílná strofická forma

a	m	a´	m	a´´	dohra
14	2	14	2	14	2
1-14	15-16	17-30	31-32	33-46	47-48
G dur	G	G	G	G	G

5 Přínos písňové tvorby Franze Schuberta v pedagogické praxi

Stejně jako v českých školách bývají nejčastěji zadávány začínajícím studentům sólového zpěvu písně Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů, v německy mluvících zemích jsou to právě písně Franze Schuberta.

Jsou vhodné i pro mladší zpěváky, jelikož jsou rozmanité nejen po textové stránce, ale také v náročnosti interpretace. Tyto písně jsou u německy mluvících dětí oblíbené i z hlediska textu, protože se mezi nimi najdou i veselé a optimisticky laděné, například píseň *Štěstí* (Die Fröhlichkeit). Textová stránka je hluboká, ale také snadno pochopitelná a srozumitelná. Proto písně děti a mladí lidé dobře chápou a rádi je interpretují. Jako příklad je možné uvést píseň *Milenci ve všech formách* (Liebhaber in allen Gestalten).

České děti se mohou na Schubertových písních učit správné německé výslovnosti, frázování a přirozenému vedení melodie. I klavírní doprovod zpěvní linku podporuje, což je pro dětskou interpretaci velmi vhodné. Písně Franze Schuberta podporují rozvoj svěžího, znělého a přirozeného zpěvního hlasu a vychovávají zpěváka k propojování zpěvu a textu, protože frázování těchto písní je závislé na obsahu písně. Toto je zohledněno i v klavírním doprovodu, který podporuje přirozenou interpretaci zpěváka jako svébytné a originální osobnosti. Písně vyžadují hybný zvučný hlas s větším rozsahem, což je dalším přínosem Schubertových písní. Při správné interpretaci je hlas vyvážený a přirozený i v různých hlasových polohách. Písně jsou tedy vhodné i v cvičení a procvičování, zejména při propojování hlasových rejstříků mladých zpěváků. V Česku jsou tyto písně vhodné pro děti ve věku od 12 let výše. Tyto děti už většinou mají zkušenost s německým jazykem ze škol, proto německé písně Franze Schuberta mohou posloužit i jako dobré praktické využití základních jazykových dovedností: vyžadují sice precizní výslovnost, ale neobjevují se v nich však žádné složité výrazy a slova, a často jsou psané jednoduchým jazykem. Je tedy vhodné tyto písně využívat již v útlém věku žáků. Jedním ze zástupců tohoto typu písní je například píseň *Píseň jara* (Frühlingslied). Protože Schubert komponoval písně také na lidovou poezii, seznámí se děti s německou ústní lidovou slovesností a kulturou.

Na těchto písních lze cvičit i různé pěvecké technické dovednosti. Například v písni *Planá růže* (Heidenröslein) se objevuje kvartový skok, který je pro svou výškovou polohu náročný.

Rychlejší běh tónů za sebou, hybnost a tektoniku lze nacvičit například v písních *Ukolébavka* (Wiegenlied), *Smích a pláč* (Lachen und Weinen) nebo *Pstruh* (Die Forelle). Písně jsou vydány v různých transpozicích, proto jsou vhodné téměř pro všechny hlasové kategorie. Učitel má tudíž možnost vybrat takovou tóninu, která bude jeho žákovi nejvíce vyhovovat. Písně Franze Schuberta vyšly také v českém překladu, které z větší části vytvořila Ema Destinová. Její práci pak ještě hudebně revidoval, textově přepracoval a doplnil Zdeněk Knittl. Jelikož Schubert komponoval písně na rozličná témata, učitel nebo samotný zpěvák má možnost výběru ze široké škály různorodého hudebního materiálu: z písní milostných např. *Zastaveníčko* (Ständchen), ze smutných písní *Kolovrátkář* (Der Leiermann) apod.

Protože Schubertovy písně jsou po technické i rozsahové náročnosti velice rozmanité, jsou vhodné téměř pro všechny kategorie zpěváků. Lze mezi nimi vybrat písně vhodné jak pro děti, tak i profesionální zpěváky. Pro hlasové profesionály je písňová tvorba také důležitá, zejména jako cvičební materiál. Na písních se lze naučit nebo opakovat a procvičovat technické dovednosti, které se nacházejí v áriích. Zpěváci si tak při těchto písních mohou i aktivně odpočinout.

Písňová tvorba Franze Schuberta je velice rozsáhlá a oblíbená. Vhodnou píseň si mohou z této škály vybrat mnozí zpěváci i zpěvačky, protože Franz Schubert psal písně pro všechny hlasové kategorie. Písně tohoto autora jsou stále hojně prováděny nejen v koncertních sálech, ale také na soutěžích a interpretačních kurzech.

Závěr

Tato bakalářská práce popisuje životní příběh Franze Schuberta, způsoby jeho tvorby a rozbor jeho tří raných písní, které zastupují písně strofické i prokomponované. Dále je zde zachycen Schubertův přínos na poli pedagogického využití a kompletní přehled všech písní, které Franz Schubert zkomponoval.

Během zpracovávání bakalářské práce jsem měla možnost nahlédnout do historického zákulisí vzniku skladeb, které jsou stále oblíbené a žádané, měla jsem možnost seznámit se se zajímavými notovými materiály a informacemi. V průběhu tvorby této práce jsem narazila na jistá úskalí, a to zejména v oblasti nedostatku literatury o Franzi Schubertovi. Většina knih se zabývá životem Franze Schuberta a jeho písňovou tvorbou spíše povrchně nebo poskytuje pouze útržky informací. V rámci písňové tvorby knihy často vyzdvihují pouze jeho nejznámější díla. Další problém nastal při tvorbě kapitoly Vztah slova a hudby. Protože mi není známo, že by existovala literatura na toto téma o písňové tvorbě Franze Schuberta, čerpala jsem z životopisných knih.

Schubertova písňová tvorba je přínosem pro celý hudební svět. Písně Franze Schuberta změnily pohled na písně vůbec a učinily písně oblíbenějšími. Domnívám se, že tato bakalářská práce může být přínosná nejen pro mě, ale také pro začínající zpěváky nebo pedagogy. Mě osobně zpracování bakalářské práce obohatilo zejména o nové poznatky v oblasti interpretace Schubertových písní. Díky informacím, které jsem získala o skladatelově životě a okolnostech jeho tvorby, se mi jeho písně lépe interpretují. Dále mám v plánu navázat na bakalářskou práci v mé diplomové práci, ve které se hodlám zabývat především vrcholnými díly písňové tvorby Franze Schuberta.

Začínající pedagogové naleznou v této bakalářské práci i jakési „shrnutí“ Schubertova života a jeho písňové tvorby, což jim může být nápomocné při výuce. Interpretům se dostane díky informacím o autorově inspiraci, životních podmínkách a rozpoložení vše potřebné pro kvalitní výběr, nastudování a samotnou interpretaci písní. Tato práce také obsahuje přehled rané písňové tvorby Franze Schuberta chronologicky seřazený, který rovněž může posloužit jak pěveckým profesionálům, tak pedagogům.

Soupis literatury a pramenů

Literatura

BÁRTOVÁ, Jindra, Miloš SCHNIERER a Věra ZOUHAROVÁ. *Dějiny hudby*. 3. Upravené vyd.-dotisk. České Budějovice: Jihočeská univerzita České Budějovice, 1995. ISBN 80-7040-131-1.

DAVID, Kurt. *Zázračný muzikant*. 1. vyd. Košice: Východoslovenské vydavateľ'stvo, 1984.

ENCYKLOPEDIÉ. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Bärenreiter Kassel-Basel-London-New York, 1960.

ENCYKLOPEDIÉ. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Bärenreiter Kassel-Basel-London-New York, 1961.

ENCYKLOPEDIÉ. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Bärenreiter Kassel-Basel-London-New York, 1963.

ENCYKLOPEDIÉ. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Bärenreiter Kassel-Basel-London-New York, 1965.

ENCYKLOPEDIÉ. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Bärenreiter Kassel-Basel-Paris-London-New York, 1966.

ENCYKLOPEDIÉ. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Bärenreiter Kassel-Basel-Paris-London-New York, 1968.

ENCYKLOPEDIÉ. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Im Bärenreiter-Verlag Kassel und Basel, 1949-1951.

ENCYKLOPEDIÉ. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Im Bärenreiter-Verlag Kassel-London, 1957.

HOLZKNECHT, Václav. *Franz Schubert*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1972.

HORSTOVÁ, Libuše. *Stručné dějiny hudby*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus při Univerzitě Hradec Králové, 2001. ISBN 80-7041-076-0.

KOŽÍK, František. *Nedokončená*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1996. ISBN 80-235-00740-0.

LUHANOVÁ, S. Problematika komorní písně z pohledu interpreta a pěveckého pedagoga. In *Hudební kultura XVI*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. s. 66-71. ISBN: 80-7043-497-X

MACHÁT, Antonín. *Schubert muzikant boží*. 1. vyd. Praha: Topičova edice, 1941.

NAVRÁTIL, Miroslav. *Dějiny hudby: Přehled evropských dějin hudby*. Ostrava: Augustin Milata-nakladatelství Scholaforum, 1996. konzervatoř Ostrava.

SMOLKA A KOLEKTIV, Jaroslav. *Dějiny hudby*. 1. vyd. Brno: TOGGA agency ve spolupráci s Českým hudebním fondem, 2011. ISBN 80-902912-0-1.

SMOLKA, Jaroslav. *Periodizace dějin hudby*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973.

ZICH, Jaroslav. *Kapitoly a studie z hudební estetiky*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1987.

Notový materiál:

DESTINNOVA, Emma. *Album klasiků: 56 písní, arií a balad pro jeden hlas s průvodem klavíru*. Praha: Mojmir Urbánek, [19].

DESTINOVÁ, Emma a Zdeněk KNITTL. *Emma Destinová-Album klasiků: Zpěv a klavír*. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959.

SCHUBERT, Franz. *Schubert-Album*. 1. vyd. Leipzig: Peters, [19].

Prameny

Konkrétní odkaz:

Markétka u přeslice < <http://myweb.dal.ca/waue/Trans/Goethe-Gretchen.htm>>

Notový materiál:

<http://imslp.org/wiki/Erlk%C3%B6nig,_D.328_%28Op.1%29_%28Schubert,_Franz%29>

<http://imslp.org/wiki/Gretchen_am_Spinnrade,_D.118_%28Op.2%29_%28Schubert,_Franz%29>

<http://imslp.org/wiki/Heidenr%C3%B6slein,_D.257_%28Op.3,_No.3%29_%28Schubert,_Franz%29>

Zvukový materiál:

<<http://www.youtube.com/watch?v=5XP5RP6OEJI&feature=fvst>>

<<http://www.youtube.com/watch?v=YuO4hrN6pSM>>

http://www.youtube.com/watch?v=i9YNU_WozXI&feature=related

9 Resumé

This bachelor thesis describes the life story of Franz Schubert, the ways of his creating and analysis of his free early songs, which represent the strophic and elaborated songs. Then the thesis captures Schubert's contribution in the field of pedagogical usage and the survey of Franz Schubert's early work.

Přílohy

Příloha č. 1: Přehled rané písňové tvorby Franze Schuberta

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně	
1811	Hagars Klage	X	X	C. A. Schücking	1894	
	Des Mädchens Klage	X	X	Schiller	1894	
	Eine Leichenphantasie	X	X	ders.	1894	
	Der Vaternörder	X	X	Pfeffel	1894	
1812	Der Geistertanz	X	X	Matthisson	1895 (2 fragm.)	
	Klaglied	131	3	Rochlitz	1830	
	Der Jüngling am Bache	X	X	Schiller	1894	
	"Ich saß an einer Tempelhalle"	X	X	neznámý	nebylo zveřejněno	
1813	Misero parloletto	X	X	Metastasio	1985	
	Totengräberlied	X	X	Hölty	1894	
	Die Schatten	X	X	Matthisson	1894	
	Senhsucht	X	X	Schiller	1868	
	Verklärung	X	X	Pope, přeložil Herder	1832	
	Thekla	X	X	Schiller	1868	
	"Pensa, che questo"	X	X	Metastasio	1871	
	Der Taucher	X	X	Schiller	1894	
	"Son fra l'onde"	X	X	Metastasio	1895	
	Auf den Sieg der Deutschen	X	X	neznámý, sepsal Herbst	1895	
	Zur Namensfeier des Herrn Andreas Siller	X	X	neznámý	1895	
	1814	An die Natur	X	X	Stolberg	1895
		Lied: "Mutter geht durch ihre Kammern"	X	X	Fouqué	1985
Don Gayseros		X	X	Fouqué	1894	
Nächtensklang		X	X	Fouqué	1894	
"An dem jungen Morgenhimmle"		X	X	Fouqué	1894	
Adelaide		X	X	Matthisson	1848	
Trost. an Elisa		X	X	Matthisson	1894	
Andenken		X	X	Matthisson	1894	
Geisternähe		X	X	Matthisson	1894	
Erinnerung: "Kein Rosenschimmer"		X	X	Matthisson	1894	
Die Befreier Europas		X	X	neznámý	1895	
Lied aus der Ferne		X	X	Matthisson	1894	
Der Abend		X	X	Matthisson	1894	
Lied der Liebe		X	X	Matthisson	1894	
An Emma		56	2	Schiller	1826	
Das Fräulein im Turme		X	X	Matthisson	1868	
An Laura		X	X	Matthisson	1840	
Der Geistertanz		X	X	Matthisson	1840	
Das Mädchen aus der Fremde		X	X	Schiller	1894	
Gretchen am Spinnrad		2	X	Goethe	1821	
Nachtgsg		X	X	Goethe	1848	
Trost in Thränen		X	X	Goethe	1835	
Schäfers Klagelied		3	X	Goethe	1821	
Ammenlied		X	X	Lubi	1872	
Sehnsucht		X	X	Goethe	1842	
Am See		X	X	Mayrhofer	1885	
Dom (Scéna z Goethova Fausta)		X	X	Goethe	1832	
1815		Ballade: "Ein Fräulenschaut"	126		Kenner	1830

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1815	Der Mondabend	131	1	Ermin	1830
	Genügsamkeit	109	2	Schober	1829
	Romanze: "In der Väter Hallen"	X	X	Stolberg	1895
	Der Sänger	117	X	Goethe	1829
	Lodas Gespenst	X	X	Ossian, přeložil Harold	1830
	Auf einem Kirchhof	X	X	Schlechta	1850
	Minona	X	X	Bertrand	1894
	"Als ich sie Erröten sach"	X	X	Ehrlich	1842
	Das Bild	165	3	neznámý	1864
	Am Flusse	X	X	Goethe	1894
	An Mignon	19	2	Goethe	1825
	Nähe des Geliebten	5	2	Goethe	1821
	Sänger Morgenlied	X	X	Körner	1894
	Liebesrausch	X	X	Körner	1928
	Musik aus aller Welt	X	X	Körner	1928
	Anmhiaaos	X	X	Körner	1894
	Trinklied vor der Schlacht	X	X	Körner	1894
	Schwerlied	X	X	Körner	1873
	Gebetwährend der Schlacht	X	X	Körner	1831
	Das war ich	X	X	Körner	1842
	Die Sterne	X	X	Fellinger	1872
	Vergebliche Liebe	173	3	Bernard	1862
	Liebesrausch	X	X	Körner	1872
	Sehnsucht der Liebe	X	X	Körner	1894
	Die erste Liebe	X	X	Fellinger	1842
	Trinklied: "Ihr Freunde"	X	X	Zettler	1887
	Die Sterbende	X	X	Matthisson	1894
	Stimme der Liebe	X	X	Matthisson	1894
	Naturgenuß	X	X	Matthisson	1887
	An die Freunde	111	101	Schiller	1829
	Des Mädchens Klage	58	3	Schiller	1826
	Der Jüngling am Bache	X	X	Schiller	1887
	An den Mond: "Geuß, lieber Mond"	57	3	Hölty	1826
	Die Mainacht	X	X	Hölty	1894
	Rastlose Liebe	5	1	Goethe	1821
	Amalia	173	1	Schiller	1867
	An die Nachtigal	172	3	Hölty	1866
	An die Abfelbäume	X	X	Hölty	1850
	Seufzer	X	X	Hölty	1894
	Liebeständelei	X	X	Körner	1872
	Der Liebende	X	X	Hölty	1894
	Die Nonne	X	X	Hölty	1984
	Der Liedler	38	X	Körner	1825
	Klärchens Lied (die Liebe)	X	X	Goethe	1838
	Adelwold u. emma	X	X	Bertrand	1894
	Der Traum	172	1	Hölty	1866
	Die Laube	172	2	Hölty	1866
	Jägers Abendlied	X	X	Goethe	1907
	Meeresstille	3	2	Goethe	1821
	Colmas Klage	X	X	Ossian, přeložil Hummelauer	1830
	Grablied	X	X	Kenner	1848
	Das Finden	X	X	Kosegarten	1848
	Lieb Minna	X	X	Stadler	1885

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1815	Wandrer's Nachtlid: "Der du V. dem Himmel bist"	4	3	Goethe	1821
	Der Fischer	5	3	Goethe	1821
	Erster Verlust	5	4	Goethe	1821
	Idens Nachtgsg	X	X	Kosegarten	1885
	Von Ida	X	X	Kosegarten	1894
	Die Erscheinung (Erinnerung)	108	3	Kosegarten	1829
	Die Tauschung	165	4	Kosegarten	1864
	Das Sehnen	172	4	Kosegarten	1866
	Der Abend	118	2	Kosegarten	1829
	Geist der Liebe	118	1	Kosegarten	1829
	Tischlied	118	3	Goethe	1829
	Abends unter der Linde	X	X	Kosegarten	1894
	Die Mondnacht	X	X	Kosegarten	1894
	Huldigung	X	X	Kosegarten	1894
	Alles um Liebe	X	X	Kosegarten	1894
	An den Frühling	X	X	Schiller	1885
	Die Bürgschaft	X	X	Schiller	1830
	Die Spinnerin	118	6	Goethe	1829
	Lob des Tokayers	118	4	Baumberg	1829
	Das Geheimnis	X	X	Schiller	1872
	Hoffnung aus der Fremde	X	X	Schiller	1887
	Punschlied: Im Norden zu singen	X	X	Schiller	1887
	Der Rattenfänger	X	X	Schiller	1848
	Der Schatzgräber	X	X	Schiller	1887
	Heidenröslein	3	3	Schiller	1821
	Bundeslied	X	X	Schiller	1887
	An den Mond (I): "Füllest wieder"	X	X	Schiller	1848
	Wonne der Wehmut	115	2	Schiller	1829
	Wer kauft Liebegötter?	X	X	Schiller	1848
	Die Fröhlichkeit	X	X	Prandstettr	1895
	Cora an die Sonne	X	X	Baumberg	1848
	Der Morgenkuß	X	X	Baumberg	1848
	Abendständchen: An Lina	X	X	Baumberg	1895
	Morgenlied	X	X	Stolberg	1895
	An die Sonne: "Sinke, liebe Sonne"	118	5	Baumberg	1829
	Der Weiberfreund	X	X	Cowley, přeložil Ratschky	1895
	An die Sonne: "Kgl. Morgensonne"	X	X	Tiedge	1872
	Lilla an die Morgenrüte	X	X	Tiedge	1895
	Tischlerlied	X	X	neznámý	1848
	Totenkranz f. ein Kind	X	X	Matthisson	1895
	Abendlied	X	X	Stolberg	1895
	Lied nach dem Falle Nathos	X	X	Ossian, přeložil Harold	1830
	Das Rosenband (Cidli)	X	X	Klopstock	1837
	Das Mädchen v. Inistorer	X	X	Ossian, přeložil Harold	1830
	Cronnan	X	X	Ossian, přeložil Hummelauer	1830
	An den Frühling	172	5	Schiller	1866
	Lieb: "Es ist no angenehm"	X	X	Schiller	1895
	Furcht der Geliebten (an Cidli)	X	X	Klopstock	1885
	Selma u. Selmar	X	X	Klopstock	1837
	Vaterlandslied	X	X	Klopstock	1895

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1815	An Sie	X	X	Klopstock	1895
	Die Sommernacht	X	X	Klopstock	1895
	Die frühen Gräber	X	X	Klopstock	1837
	Dem Unendlichen	X	X	Klopstock	1831
	Klage: "Trauen umfließt"	X	X	neznámý	1895
	Shilritz u. Vinvela	X	X	Ossian, přeložil Hummelauer	1830
	Hoffnung	X	X	Goethe	1872
	Augenlied	X	X	Mayrhofer	1850
	Liane	X	X	Mayrhofer	1895
	Lambertine	X	X	Stoll	1842
	Labetrank der Liebe	X	X	Stoll	1895
	An die Geliebte	X	X	Stoll	1885
	Wiegenlied: "Schumm´re sanft"	X	X	Körner	1895
	Mein Gruß an den Mai	X	X	Ermin, upravil Kumpft	1895
	Skolie	X	X	Deinhardstein	1895
	Die Sternwelten	X	X	Fellinger	1895
	Die Macht der Lieber	X	X	Kalchberg	1895
	Das gestörte Glück	X	X	Körner	1872
	"Nur wer die Sehensucht kennt"	X	X	Goethe	1895
	An den Mond	X	X	neznámý	fragment
	Hektors Abschied	58	1	Schiller	1826
	Die Sterne	X	X	Kosegarten	1895
	Nachtgsg.	X	X	Kosegarten	1887
	An Rosa I	X	X	Kosegarten	1895
	An Rosa II	X	X	Kosegarten	1895
	Idens Schwanenlied	X	X	Kosegarten	1895
	Schwangsg.	X	X	Kosegarten	1895
	Luisens Antwort	X	X	Kosegarten	1895
	Der Zufriedene	X	X	Reissig	1895
	"Kennst du das Land"	X	X	Goethe	1832
	Hermann und Thusnelda	X	X	Klopstock	1837
	Klage der Ceres	X	X	Schiller	1895
	"Wer sich der Einsamkeit ergibt"	X	X	Goethe	1895
	Lorma (I)	X	X	Ossian, přeložil Harold	fragment
	Erlkönig	1	X	Goethe	1821
	Die dreisänger	X	X	neznámý	1895
	Das Grab	X	X	Salis	1895
	Die Einsiedelei (Lob der Einsamkeit)	X	X	Salis	1895
1816	An mein Klavier	X	X	Schubart	1876
	Litanei auf das Fest Aller Seelen	X	X	Jacobi	1831
	Am ersten Maimogren	X	X	Claudius	neznámé
	Der Entferntnet	X	X	Salis	1876
	Fischerlied	X	X	Salis	1895
	Licht und Liebe	X	X	Collin	1847
	Die Nacht	X	X	neznámý	1848
	"Nur wer die Sehnsucht kennt"	X	X	Goethe	1872
	Lied eines Schiffers an die Dioskuren	65	1	Mayrhofer	1826
	Am Bach im Frühling	109	1	Schober	1829
	"Ich bin vergnügt"	X	X	Claudius	1895
	An Chloen	X	X	Uz	fragment
	Der König in Thule	5	5	Goethe	1821
	Jägers Abendlied	3	4	Goethe	1821

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1816	An Schwager Kronos	19	1	Goethe	1825
	An die Natur	X	X	Stolberg	1895
	"Mutter geht durch ihre Kammern"	X	X	Fouqué	1895
	Morgenlied	X	X	neznámý	1895
	Abendlied	X	X	neznámý	1895
	Laura am Klavier	X	X	Schiller	1895
	Des Mädchens Klage	X	X	Schiller	1873
	Die Entzückung an Laura	X	X	Schiller	1895
	Die vier Weltalter	111	3	Schiller	1829
	Pflügerlied	X	X	Salis	1895
	Die Einsiedelei	X	X	Salis	1844
	Gsg. An die Harmonien	X	X	Salis	1895
	Lebensmelodien	111	2	Schlegel	1829
	Gruppe aus dem Tartarus	X	X	Schiller	fragment
	Ritter Toggenburg	X	X	Schiller	1832
	Frühlingslied	X	X	Hölty	1887
	Auf den Tod einer Nachtigall	X	X	Hölty	1895
	Die Knabenzeit	X	X	Hölty	1895
	Winterlied	X	X	Hölty	1895
	Der Flüchtling	X	X	Schiller	1872
	"In´s stille Land"	X	X	Salis	1842
	Wehmut	X	X	Salis	1860
	Der Herbstabend	X	X	Salis	1895
	Abschied v. der Hf.	X	X	Salis	1860
	Die verfehltte Stunde	X	X	Schlegel	1872
	Sprache der Liebe	115	3	Schlegel	1829
	Daphne am Bach	X	X	Stolberg	1887
	Stimme der Liebe: "Meine Selinde"	X	X	Stolberg	1838
	Entzückung	X	X	Matthisson	1895
	Geist der Liebe	X	X	Matthisson	1895
	"Die Sonne steigt"	X	X	Matthisson	1895
	Lied in der Abwesenheit	X	X	Stolberg	1925
	Stimme der Liebe: "Abendgewölke schweben hell"	X	X	Matthisson	1895
	Julius an Theone	X	X	Matthisson	1895
	Minneli	X	X	Hölty	1885
	Die frühe Liebe	X	X	Hölty	1895
	Blumenlied	X	X	Hölty	1887
	Der Leidende	X	X	neznámý	1851
	Seligkeit	X	X	Hölty	1895
	Ernteli	X	X	Hölty	1848
	Die Erwartung	116	1	Schiller	1829
	Klage an den Mond	X	X	Hölty	1848
	Das große Halleluja	X	X	Klopstock	1847
	Schlachtlied	X	X	Klopstock	1895
	Die Gestirne	X	X	Klopstock	1831
	Edone	X	X	Klopstock	1837
	Die Liebesgötter	X	X	Uz	1887
	An den Schlaf	X	X	Uz	1895
	"Gott, im Frühlinge"	X	X	Uz	1887
	Der gute Hirte	X	X	Uz	1872
	Fragment aus dem Aeschylus	X	X	Mayrhofer	1832
	Grablied auf einen Soldaten	X	X	Schubart	1872
	Freude der Kinderjahre	X	X	Köpken	1887
	Das Heimweh	X	X	Hell	1887

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1816	An die untergehende Sonne	44	X	Kosegarten	1827
	Aus Diego Manazares	X	X	Schlechta	1872
	An Chloen	X	X	Jacobi	1895
	Hochzeitslied	X	X	Jacobi	1895
	In der Mitternacht	X	X	Jacobi	1895
	Trauer der Liebe	X	X	Jacobi	1876
	Die Perle	X	X	Jacobi	1872
	Pflicht u. Liebe	X	X	Gotter	1885
	An den Mond	X	X	Hölty	1895
	"So laßt mich scheinen"	X	X	Goethe	1895
	Liedesend	X	X	Mayrhofer	1833
	Lied des Orpheus	X	X	Jacobi	1832
	Abschied (nach einer Wallfahrtsarie)	X	X	Mayrhofer	1876
	Rückweg	X	X	Mayrhofer	1872
	Alte Liebe rostet nie	X	X	Mayrhofer	1895
	"Wer sich der Einsamkeit ergibt"	12	1	Goethe	1822
	"An die Türen"	12	3	Goethe	1822
	"Wer nie sein Brot"	12	2	Goethe	1822
	"Nur wer die Sehnsucht kennt"	X	X	Goethe	1895
	Der Sänger am Felsen	X	X	Pichler	1895
	"Ferne v. der großen Stadt"	X	X	Pichler	1895
	Gsg. Der Geister über den Wassern	X	X	Goethe	1895
	Der Wanderer	4	1	Lübeck	1821
	Der Hirt	X	X	Mayrhofer	1895
	Geheimnis. An Franz Schubert	X	X	Mayrhofer	1887
	Zum Punsche	X	X	Mayrhofer	1848
	Abendlied der Fürstin	X	X	Mayrhofer	1868
	Bei dem Grabe meines Vaters	X	X	Claudius	1885
	An die Nachtigall	98	1	Claudius	1829
	Wiegenlied: "Schlafe, schlafe, holder, süßer Knabe"	98	2	neznámý	1829
	Abendlied	X	X	Claudius	1885
	Phidile	X	X	Claudius	1895
	"Ich bin vergnügt"	X	X	Claudius	1895
	Herbstlied	X	X	Salis	1872
	Mailied	X	X	Hölty	neznámé
	Am Grabe Anselmos	6	3	Claudius	1821
	Skolie	X	X	Matthisson	1895
	Lebenslied	X	X	Matthisson	1842
	Leiden der Trennung	X	X	Metastasio	1872
	"Vedi, quanto adoro"	X	X	Metastasio	1895
1817	Der Leidende	X	X	neznámý	neznámé
	Die abgeblühte Linde	7	1	Széchényi	1821
	Der Flug der Zeit	7	2	Széchényi	1821
	Sehnsucht: "Der Lerche wolkennahe Lieder"	8	2	Mayrhofer	1822
	Der Schäfer u. der Reiter	13	1	Fouqué	1822
	An den Tod	X	X	Schubart	1832
	Die Blumensprache	173	5	Platner	1868
	Frohsinn	X	X	neznámý	1848
	Jagdlied	X	X	Werner	1895
	Die Liebe	X	X	Leon	1895
	Trost	X	X	neznámý	1885
	Der Alpenjäger	13	3	Mayrhofer	1822
	Wie Ulfru fischt	21	3	Mayrhofer	1823
	Fahrt zum Hades	X	X	Mayrhofer	1832

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1817	Schlaflied	24	2	Mayrhofer	1823
	La pastorella al prato	X	X	Goldoni	1872
	An eine Quelle	109	3	Claudius	1829
	Der Tod u. das Mädchen	7	3	Claudius	1821
	Das Lied wom Reifen	X	X	Claudius	1895
	Täglich zu singen	X	X	Claudius	1876
	Die Nacht	X	X	Ossian	1830
	"Bruder, schrecklich brennt"	X	X	neznámý	1895
	Der Schiffer	21	2	Mayrhofer	1823
	Am Strome	8	4	Mayrhofer	1822
	Philoktet	X	X	Mayrhofer	1831
	Memnon	6	1	Mayrhofer	1821
	Antigone u. Oedip	6	2	Mayrhofer	1821
	Auf dem See	92	2	Goethe	1828
	Ganymed	19	3	Goethe	1825
	Der Jüngling u. der Tod	X	X	Spaun	1872
	Trost im Liede	X	X	Schober	1827
	An die Musik	88	4	Schober	1827
	Orest auf Tauris			Mayrhofer	1831
	Mahomets Gsg.	X	X	Goethe	1895
	Die Forelle	32	X	Schubart	1828
	Pax Vobiscum	X	X	Schober	1831
	Hänflings Liebeswerbung	20	3	Kind	1823
	Auf der Donau	21	1	Mayrhofer	1823
	Uranis Flucht	X	X	Mayrhofer	1895
	Liebhaber in allen Gestalten	X	X	Goethe	1887
	Schweizerlied	X	X	Goethe	1885
	Der Goldschmiedsgesell	X	X	Goethe	1848
	Nach einem Gewitter	X	X	Mayrhofer	1872
	Fischerlied	X	X	Salis	1895
	Die Einsiedelei	X	X	Salis	1887
	Gretchens Bitte	X	X	Goethe	1838
	Der Strom	X	X	neznámý	1876
	Das Grab	X	X	Salis	1895
	Iphigenia	98	3	Mayrhofer	1829
	Die Entzückung an Laura	X	X	Schiller	1895
	Abschied (v. einem Freunde)	X	X	Schubert an Schober	1838
	Der Knabe in der Wiege	X	X	Ottenwalt	1872
	Gruppe aus dem Tartarus	24	1	Schiller	1823
	Elysium	X	X	Schiller	1830
	Atys	X	X	Mayrhofer	1833
	Am Erlafsee	X	X	Mayrhofer	1818
	Der Alpenjäger	37	2	Schiller	1825
	Der Kampf	110		Schiller	1829
	Thekla	X	X	Schiller	1827
	Lied eines Kindes	X	X	neznámý	1895
1818	Lob der Thränen	13	2	Salis	1822
	Auf der Riesenkoppe	X	X	Körner	1851
	An den Mond in einer Herbstnacht	X	X	Schreiber	1832
	Grablied f. die Mutter	X	X	neznámý	1838
	Einsamkeit	X	X	Mayrhofer	1840
	Der Blumenbrief	X	X	Schreiber	1833
	Das Marienbild	X	X	Schreiber	1831
	Blondel zu Marien	X	X	neznámý	1842
	Das Abendrot	173	6	Schreiber	1867

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1818	Sonett I u. Sonett II	X	X	Petrarca	1895
	Sonett III	X	X	Petrarca	1895
	Blanka	X	X	Schlegel	1876
	Vom Mitleiden Mariae	X	X	neznámý	1831
1819	Der Schmetterling; Die Berge	57	1	Schlegel	1826
	Sehnsucht	39		Schiller	1826
	Hoffnung	87	2	Schiller	1827
	Der Jüngling am Bache	87	3	Schiller	1827
	Widerschein	X	X	Schlechts	1820
	Die Gebüsche	X	X	Schlegel	1885
	Der Wanderer: "Wie deutlich des Mondes Licht"	65	2	Schlegel	1826
	Abendbilder	X	X	Silbert	1831
	Himmelsfunken	X	X	Silbert	1831
	Das Mädchen	X	X	Schlegel	1842
	Berthas Lied in der Nacht	X	X	Grillparzer	1842
	An die Freunde	X	X	Mayrhofer	1842
	Marie	X	X	Novalis	1895
	Hymne I: "Weinige wissen das Geheimnis", Hymne II: "Wenn ich ihn nur habe", Hymne III: "Wenn alle untreu werden", Hymne IV: "Ich sag' es jedem"	X	X	Novalis	1872
	Der 13. Ps.	X	X	Mendelssohn	neznámé
	Beim Winde	X	X	Mayrhofer	1829
	Die Sternennächte	165	2	Mayrhofer	1852
	Trost	X	X	Mayrhofer	1848
	Nachtstück	36	2	Mayrhofer	1825
	Die Liebende schreibt	X	X	Goethe	1832
	Prometheus	X	X	Goethe	1848
	Die Götter Griechenlands	X	X	Schiller	1848
	"Über allen Zauber Liebe"	X	X	Mayrhofer	1895
1820	Die Sterne	X	X	Schlegel	1848
	Morgenlied	4	2	Werner	1821
	Nachthymne	X	X	Novalis	1872
	Vier Canzonen, I. "Non t' accostar" u. II. "Guarda, che bianca"	X	X	Vitorelli	1872
	"Da quel sembante" u IV. "Mio ben ricordati"	X	X	Metastasio	1871
	Abendröte	X	X	Schlegel	1830
	Die Vögel	172	6	Schlegel	1866
	Der Knabe	X	X	Schlegel	1872
	Der Fluß	X	X	Schlegel	1872
	Der Schiffer	X	X	Schlegel	1842
	Namenstagslied	X	X	Stadler	1895
	Liebeslauschen	X	X	Schlechts	1832
	Der entsühnte Orest	X	X	Mayrhofer	1831
	Freiwilliges Versinken	X	X	Mayrhofer	1831
	Frühlingsglaube	20	2	Uhland	1823
	Der Jüngling auf dem Hügel	8	1	Hüttenbrenner	1822
	Der zürnenden Diana	36	1	Mayrhofer	1825
	Im Walde	X	X	Schlegel	1832
1821	Der Jüngling an der Quelle	X	X	Salis	1842
	Die gefangenen Sänger	X	X	Schlegel	1842
	Der Unglückliche	87	1	Pichler	1827
	Versunken	X	X	Goethe	1842
	Grenzen der Menschheit	X	X	Goethe	1832
	Suleika I: "Was bedeutet die Bewegung?"	14	1	Goethe	1822

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1821	Suleika II: "Ach, um deine feuchten Schwingen"	31		Goethe	1825
	Geheimes	14	2	Goethe	1822
	Mahomets Gsg.	X	X	Goethe	1895
	"Heiß' mich nicht reden"	X	X	Goethe	1870
	"So laßt mich scheinen"	X	X	Goethe	1848
	Johanna Sebus	X	X	Goethe	1895
	Der Blumen Schmerz	X	X	Mayláth	1821
1822	Ihr Grab	X	X	Roos	1842
	An die Leier	56	2	Bruchmann	1826
	Im Haine	56	3	Bruchmann	1826
	"Sei mir begrüßt!"	20	1	Rückert	1823
	Der Wachtelschlag	X	X	Sauter	1822
	Selige Welt	23	2	Senn	1823
	Schwanengsg.	23	3	Senn	1823
	Die Rose	X	X	Schlegel	1827
	Am See	X	X	Bruchmann	1831
	Epistel: Herrn Josef Spaun	X	X	Collin	1848
	"Die Liebe hat gelogen"	23	1	Platen	1823
	Nachtviolen	X	X	Mayrhofer	1872
	Heliopolis I: "Im kalten rauhen Norden"	65	3	Mayrhofer	1826
	Heliopolis II: "Fels auf Felsen"	X	X	Mayrhofer	1843
	"Du liebst mich nicht"	59	1	Platen	1826
	Todesmusik	108	2	Schober	1829
	Schatzgräbers Begehrt	23	4	Schober	1823
	Schwestergruß	X	X	Bruchmann	1833
	Der Musensohn	92	1	Goethe	1828
	An die Entfernte	X	X	Goethe	1868
	Am Flusse	X	X	Goethe	1872
	Willkommen u. Abschied	56	1	Goethe	1826
1823	Wandrer's Nachtlid: "Über allen Gipfeln"	X	X	Goethe	1827
	Drang in die Ferne	X	X	Leitner	1823
	Der Zwerg	22	1	Collin	1823
	Wehmut	22	2	Collin	1823
	Auf dem Wasser zu singen	X	X	Stolberg	1823
	"Daß sie hier gewesen"	59	2	Rückert	1826
	"Du bist die Ruh"	59	3	Rückert	1826
	Lachen u. Weinen	59	4	Rückert	1826
	Greisengsg.	60	1	Rückert	1826
	Der zürnende Barde	X	X	Bruchmann	1831
	Viola	123	X	Schober	1830
	Lied: "Die Mutter Erde"	X	X	Stolberg	1838
	Pilgerweise	X	X	Schober	1832
	Vergißmeinnicht	X	X	Schober	1833
	Das Geheimnis	173	2	Schiller	1867
	Der Pilgrim	37	1	Schiller	1825
	Die schöne Müllerin	25	X	Müller	1824
	Das Wandern	25	1	Müller	1824
	Wohin ?	25	2	Müller	1824
	Halt!	25	3	Müller	1824
	Danksagung an den Bach	25	4	Müller	1824
	Am Feierabend	25	5	Müller	1824
	Der Neugierige	25	6	Müller	1824
	Ungeduld	25	7	Müller	1824
	Morgengruß	25	8	Müller	1824
	Des Müllers Blumen	25	9	Müller	1824

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1823	Thränenregen	25	10	Müller	1824
	Mein !	25	11	Müller	1824
	Pause	25	12	Müller	1824
	Mit dem grünen Lautenbände	25	13	Müller	1824
	Der Jäger	25	14	Müller	1824
	Eifersucht u. Stolz	25	15	Müller	1824
	Die liebe Farbe	25	16	Müller	1824
	Die böse Farba	25	17	Müller	1824
	Trockne Blumen	25	18	Müller	1824
	Der Müller u. der Bach	25	19	Müller	1824
	Des Baches Wiegenlied	25	20	Müller	1824
1824	Dithyrambe	60	2	Schiller	1828
	Der Sieg	X	X	Mayrhofer	1833
	Abendstern	X	X	Mayrhofer	1833
	Auflösung	X	X	Mayrhofer	1842
	Gondelfahrer	X	X	Mayrhofer	1872
	Lied eines Kriegers	X	X	neznámý	1842
1825	Lied der Anne Lyle	85	1	Scott	1828
	Gsg. Der Norna	85	2	Scott	1828
	Nacht u. Träume	43	2	Collin	1825
	Die junge Nonne	43	1	Craigher	1825
	Im Abendrot	X	X	Lappe	1832
	Der Einsame	X	X	Lappe	1825
	Des Sängers Habe	X	X	Schlechta	1830
	Im Walde	93	1	Schulze	1828
	Ellens Gsge., I "Raste, Krieger"	52	1	Scott	1826
	Ellens Gsge., II "Jäger, ruhe"	52	2	Scott	1826
	Ellens Gsge., III "Ave Maria"	52	3	Scott	1826
	Der blinde Knabe	X	X	Cibber	1827
	Totengräbers Heimwehe	X	X	Craigher	1833
	Lied des gefangenen Jägers	52	7	Scott	1826
	Normans Gsg.	52	5	Scott	1826
	Das Heimweh	79	1	Pyrker	1827
	Die Allmacht	79	2	Pyrker	1827
	Auf der Bruck	93	2	Schulze	1828
	Fülle der Liebe	X	X	Schlegel	1835
	Wiedersehn	X	X	Schlegel	1843
	Abendlied f. die Entfernte	88	1	Schlegel	1827
	Zwei Szenen aus "Lacrimas"	124		Schütz	1829
	Zwei Szenen aus "Lacrimas"-Delphine	124	1	Schütz	1829
	Zwei Szenen aus "Lacrimas"-Florio	124	2	Schütz	1829
	An mein Herz	X	X	Schulze	1832
	Der liebliche Stern	X	X	Schulze	1832
	Um Mitternacht	88	3	Schulze	1827
1826	Wiegen lied: "Wie sich der Äuglein"	105	2	Seidl	1828
	Das Echo	130		Castelli	1830
	Totergräber-Weise	X	X	Schlechta	1832
	Der Wanderer an den Mond	80	1	Seidl	1827
	Das Zügelglöcklein	80	2	Seidl	1827
	"O quel, was str̄mst"	X	X	Schulze	fragment
	Tiefes Leid	X	X	Schulze	1838
	Gsge. Aus "Wilhelm Meister" Mignonu. Der Harfner	62	1	Goethe	1827
	"Heiß mich nich reden"	62	2	Goethe	1827
	"So lasst mich scheinen"	62	3	Goethe	1827

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1826	"Nur wer die Sehnsucht kennt"	62	4	Goethe	1827
	Am Fenster	105	3	Seidl	1828
	Sehnsucht: "Die scheibe friert"	105	4	Seidl	1828
	Im Freien	80	3	Seidl	1827
	Fischerweise	96	4	Schlechta	1828
	Im Frühling	X	X	Schulze	1828
	Lebensmut	X	X	Schulze	1832
	Über Wildemann	108	1	Schulze	1829
	Vier Refrain-Lieder: Die Unterscheidung	95	1	Seidl	1828
	Bei dir Allein	95	2	Seidl	1828
	Die Männer sind méchand	95	3	Seidl	1828
	Irdische Gück	95	4	Seidl	1828
	Trinklied: "Bacchus, feister Früst"	X	X	Shakespeare	1848
	Ständchen: "Horch, horch die Lerch"	X	X	Shakespeare	1830
	An Sylvia	106	4	Shakespeare	1828
	Hippolits Lied	X	X	Gerstenbergk	1830
1827	Fröhliches Scheiden	X	X	Leitner	fragment
	Drei Gsge., L'incanto degli occhi	83	1	Metastasio	1827
	Il traditor deluso	83	2	Metastasio	1827
	Il modo di prender moglie	83	3	neznámý	1827
	Alinde	81	1	Rochlitz	1827
	An die Laute	81	2	Rochlitz	1827
	Der Vater m. dem Kind	X	X	Bauernfeld	1832
	Romanze des Richard Löwenherz	86		Scott	1828
	Jägers Liebeslied	X	X	Schober	1827
	Schiffers Scheidelied	X	X	Schober	1833
	Winterreise	89		Müller	1828
	Gutte Nacht	89	1	Müller	1828
	Die Wetterfahne	89	2	Müller	1828
	Gefror'ne Thränen	89	3	Müller	1828
	Erstarrung	89	4	Müller	1828
	Der Lindenbaum	89	5	Müller	1828
	Wasserflut	89	6	Müller	1828
	Auf dem Flusse	89	7	Müller	1828
	Rückblick	89	8	Müller	1828
	Irrlicht	89	9	Müller	1828
	Rast	89	10	Müller	1828
	Frühlingstraum	89	11	Müller	1828
	Einsamkeit	89	12	Müller	1828
	Die Post	89	13	Müller	1828
	Der greise Kopf	89	14	Müller	1828
	Die Krähe	89	15	Müller	1828
	Letzte Hoffnung	89	16	Müller	1828
	Im Dorfe	89	17	Müller	1828
	Der stürmische Morgen	89	18	Müller	1828
	Täuschung	89	19	Müller	1828
	Der Wegweiser	89	20	Müller	1828
	Das Wirtshaus	89	21	Müller	1828
	Mut	89	22	Müller	1828
	Die Nebensonnen	89	23	Müller	1828
	Der Leiermann	89	24	Müller	1828
	Das Lied im Grünen	115	1	Reil	1829
	Frühlingslied	X	X	Pollak	1897
	Heimliches Lieben	106	1	Klenke	1828
	Eine altschott. Ballade	X	X	Pecry, přeložil Herder	1855

Rok vzniku	Název písně	Opus. číslo	Číslo písně	Libretista	Rok prvního vydání písně
1827	Das Weinen	106	2	Leitner	1828
	Vor meiner Wiege	106	3	Leitner	1828
	Der Wallensteiner Lanzknecht beim Trunk	X	X	Leitner	1830
	Der Kreuzzug	X	X	Leitner	1832
	Des Fischers Liebeglück	X	X	Leitner	1835
1828	Winterabend	X	X	Leitner	1835
	Die Sterne	96	1	Leitner	1828
	Auf dem Strom	119	X	Rellstab	1829
	Lebensmut	X	X	Rellstab	1872
	Herbst	X	X	Rellstab	1895
	Glaube, Hoffnung u. Liebe	97	X	Kuffner	1828
	Schwanengsg. I: Liebesbotschaft	X	1	Rellstab	1829
	Schwanengsg. I: Kriegers Ahnung	X	2	Rellstab	1829
	Schwanengsg. I: Frühlingssehnsucht	X	3	Rellstab	1829
	Schwanengsg. I: Ständchen	X	4	Rellstab	1829
	Schwanengsg. I: Aufenthalt	X	5	Rellstab	1829
	Schwanengsg. I: In der Ferne	X	6	Rellstab	1829
	Schwanengsg. II: Abschied	X	7	Rellstab	1829
	Schwanengsg. II: Der Atlas	X	8	Heine	1829
	Schwanengsg. II: Ihr Bild	X	9	Heine	1829
	Schwanengsg. II: Das Fischermädchen	X	10	Heine	1829
	Schwanengsg. II: Die Stadt	X	11	Heine	1829
	Schwanengsg. II: Am Meer	X	12	Heine	1829
	Schwanengsg. II: Der Doppelgänger	X	13	Heine	1829
	Schwanengsg. II: Die Taubenpost	X	14	Seidl	1829
	Der Hirt auf dem Felsen	129	X	Müller u. Chézy	1830

50

---

⁵⁰ Z knihy ENCYKLOPÉDIE. *Die Music in geschichte und gegenwart*. New York: Bärenreiter Kassel-Basel-London-New York, 1965.

Der Erlkönig

1. Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?

Es ist der Vater mit seinem Kind
Er hat den Knaben wohl in dem Arm,
Er fasst ihn sicher, er hält ihn warm.

2. Mein Sohn, was birgst du so bang dein Gesicht?

Siehst, Vater, du den Erlkönig nicht?
Den Erlenkönig mit Kron und Schweif?
Mein Sohn, es ist ein Nebelstreif.

3. "Du liebes Kind, komm, geh mit mir!

Gar schöne Spiele spiel ich mit dir
Manch bunte Blumen sind an dem Strand
Meine Mutter hat manch gülden Gewand."

4. Mein Vater, mein Vater, und hörest du nicht,

Was Erlenkönig mir leise verspricht?
Sei ruhig, bleibe ruhig, mein Kind!
In dürren Blättern säuselt der Wind.

5. "Willst, feiner Knabe, du mit mir gehn?

Meine Töchter sollen dich warten schön
Meine Töchter führen den nächtlichen Reihn
Und wiegen und tanzen und singen dich ein."

6. Mein Vater, mein Vater, und siehst du nicht dort

Erlkönigs Töchter am düstern Ort?
Mein Sohn, mein Sohn, ich seh es genau
Es scheinen die alten Weiden so grau.

7. "Ich liebe dich, mich reizt deine schöne Gestalt;

Und bist du nicht willig, so brauch ich Gewalt."
Mein Vater, mein Vater, jetzt faßt er mich an!
Erlkönig hat mir ein Leids getan!

8. Dem Vater grauset's, er reitet geschwind,

Er hält in den Armen das ächzende Kind,
Erreicht den Hof mit Mühe und Not
In seinen Armen das Kind war tot.

Král duchů

1. Kdo jede tak pozdě přes noc a vítr?

Je to otec se svým dítětem

On drží chlapce v náručí,

Drží ho v bezpečí, on drží jej v teple.

2. Můj synu, proč se skrývat svou tvář?

Nevidíš, otče krále duchů?

Král duchů s korunou a pláští?

Můj synu, je mlha.

3. "Krásné dítě, pojď se mnou!

I krásné hry budu s tebou hrát,

Mnohé pestré květy jsou na pláži

Moje matka má zlaté šaty. "

4. Můj otče, můj otče, neslyšíš,

Co mi král duchů tiše slibuje?

Buď klidný, buď zticha, mé dítě!

V suchých listech šelestí vítr.

5. "Chceš, jít chlapče se mnou?

Moje dcery na tebe čekají,

moje dcery vedou noční tance

A ukolébají, utančí a uzpívají tě. "

6. Můj otče, můj otče, a nevidíš teď,

Královy dcery v tomto tmavém místě?

Můj synu, můj synu, vidím to přesně,

To se zdají staré tak šedé.

7. "Mám tě rád, jsem okouzlen tvou krásnou postavou;

A ty nechceš, tak použiji sílu. "

Můj otec, můj otec, teď mě drží!

Král duchů mi udělal něco strašného!

8. Otec se zachvěje, a jezde rychle,

Drží v náručí sténající dítě,

Dojede do dvorce unaven a vysílen

V náručí dítě, bylo mrtvé.

AUSGEWÄHLTE LIEDER.

1. Erlkönig.

Goethe.

Op. 1.

59. *Schnell.* (♩ = 152.)

The piano introduction begins with a treble clef staff containing a series of sixteenth-note chords, marked with 'f' and '3'. The bass clef staff features a melodic line with eighth notes, also marked with 'f' and '3'. The key signature is one flat (B-flat major/D minor).

The piano accompaniment continues with a treble clef staff of chords and a bass clef staff of a melodic line. The tempo and dynamics remain consistent with the introduction.

The piano accompaniment continues with a treble clef staff of chords and a bass clef staff of a melodic line. The tempo and dynamics remain consistent with the introduction.

Wer rei - tet so spät durch Nacht und

The vocal line begins with a treble clef staff. The piano accompaniment continues with a treble clef staff of chords and a bass clef staff of a melodic line. The tempo and dynamics remain consistent with the introduction.

Wind? Es ist der Va - ter mit sei - - nem

The vocal line continues with a treble clef staff. The piano accompaniment continues with a treble clef staff of chords and a bass clef staff of a melodic line. The tempo and dynamics remain consistent with the introduction.

Kind; er hat den Kna - - ben wohl in dem

Arm, er faßt ihn si-cher, er hält ihn warm.

Mein Sohn, was

birgst du so bang dein Ge - sicht?_ Siehst,

Va - - ter, du den Erl - kö - nig nicht?

den Er - - len - kö - nig mit Kron und

Schweif?— Mein Sohn, es ist ein Ne - belstreif.

„Du lie - - - bes Kind, komm,

decresc. *pp*

geh mit mir! gar schö - - - ne

Spie - - le spiel ich mit dir; manch

bun - - - te Blu - - men sind an dem

Strand, mei-ne Mut - ter hat manch güel - - - den Ge - wand.“— Mein

Va - ter, mein Va-ter, und hö - rest du nicht, was Er-len-kö-nig mir lei - se ver-

p *decresc.*

spricht?— Sei ru - hig, blei-be ru - hig, mein Kind: in dür-ren

Blättern säuselt der Wind.— „Willst, fei - ner Kna - be, du mit mir gehn? mei-ne

ppp

Töch - ter sol - len dich war - ten schön; meine Töch - ter füh - ren den nächt - li-chen Reihn und

wie - gen und tan - zen und sin - gen dich ein, sie wie - gen und tan - zen und sin - gen dich ein."

Mein Va - ter, mein Va - ter, und siehst du nicht dort Erl -

kö - nigs Töch - ter am dü - stern Ort? — Mein Sohn, mein

decresc.

Sohn, ich seh es ge - nau, es schei - nen die al - ten Wei - den so

cresc.

grau. — „Ich

ff *p*

lie - be dich, mich reizt dei - ne schö - ne Ge - stalt, und bist du nicht

fp

wil - lig, so brauch ich Ge - walt.“ „Mein Va - ter, mein Va - ter, jetzt

faßt er mich an! Erl - kö - nig hat mir ein Leids ge -

tan!“ Dem Va - - ter grau - set's, er rei - tet ge -

accelerando

cresc.

schwind, er hält in Ar - men das äch - - zen - de

Kind, er - reicht den Hof mit Müh und

ff

Not; in sei - nen Ar - men das Kind war tot.

Recit.

Andante.

pp

Gretchen am Spinnrad

(Johann Wolfgang von Goethe)

Meine Ruh' ist hin,
Mein Herz ist schwer;
Ich finde sie nimmer
Und nimmermehr.

Wo ich ihn nicht hab',
Ist mir das Grab,
Die ganze Welt
Ist mir vergällt.

Mein armer Kopf
Ist mir verrückt,
Mein armer Sinn
Ist mir zerstückt.

Meine Ruh' ist hin,
Mein Herz ist schwer;
Ich finde sie nimmer
Und nimmermehr.

Nach ihm nur schau' ich
Zum Fenster hinaus,
Nach ihm nur geh' ich
Aus dem Haus.

Sein hoher Gang,
Sein' edle Gestalt,
Seines Mundes Lächeln,
Seiner Augen Gewalt,

Und seiner Rede
Zauberfluß,
Sein Händedruck,
Und ach, sein Kuß!

Meine Ruh' ist hin,
Mein Herz ist schwer;
Ich finde sie nimmer
Und nimmermehr.

Mein Busen drängt sich
nach ihm hin;

Ach, dürft' ich fassen
Und halten ihn

Und küssen ihn,
So wie ich wollt',
An seinen Küssen
Vergehen sollt'!

Gretchen am Spinnrad

(Text po úpravě Franze Schuberta)

Meine Ruh' ist hin,
Mein Herz ist schwer;
Ich finde, ich finde
Sie nimmer
Und nimmermehr.

Wo ich ihn nicht hab',
Ist mir das Grab,
Die ganze Welt
Ist mir vergällt.

Mein armer Kopf
Ist mir verrückt,
Mein armer Sinn
Ist mir zerstückt.

Meine Ruh' ist hin,
Mein Herz ist schwer;
Ich finde, ich finde
Sie nimmer
Und nimmermehr.

Nach ihm nur schau' ich
Zum Fenster hinaus,
Nach ihm nur geh' ich
Aus dem Haus.

Sein hoher Gang,
Sein' edle Gestalt,
Seines Mundes Lächeln,
Seiner Augen Gewalt,

Und seiner Rede
Zauberfluß

Sein Händedruck
Und ach, sein Kuß!

Meine Ruh' ist hin,
Mein Herz ist schwer;
Ich finde, ich finde
Sie nimmer
Und nimmermehr.

Mein Busen drängt sich
Nach ihm hin;
Ach, dürft' ich fassen
Und halten ihn

Und küssen ihn,
So wie ich wollt',
An seinen Küssen
Vergehen sollt'!

Oh könnt' ich ihn küssen,
So wie ich wollt',
An seinen Küssen
Vergehen sollt',
An seinen Küssen
Vergehen sollt'...

Meine Ruh' ist hin,
Mein Herz ist schwer...

Markétka u přeslice

(Text po úpravě Franze Schuberta)

Můj klid je pryč,
Mé srdce je těžké;
Myslím, že jsem si
nikdy jste
A nikdy více.

Kde nemám ",
Je můj hrob,
Celý svět
Je ke mně hořký.

Moje ubohá hlava
Je blázen do mě,
Moje ubohá mysl
Je rozdělena.

Můj klid je pryč,
Mé srdce je těžké;
Myslím, že jsem si
nikdy jste
A nikdy více.

Po něm jen se dívám
Z okna
Podle něj, jen jdu
Z domu.

Jeho rychlá chůze,
Jeho postava,
Jeho usmívající se ústa,
Síla jeho očí,

A jeho řeč
Kouzlo
Jeho podání ruky
A oh, jeho polibek!

Můj klid je pryč,
Mé srdce je těžké;
Myslím, že jsem si
nikdy jste
A nikdy více.

Moje ňadra touží
K němu zpět
Ach, kdybych se
A držet ho

A políbit ho,
Jak chci
Na jeho polibky
By měl být trestný čin!

Oh, můžu ho políbit
Jak chci "
Na jeho polibky
By měl být trestný čin,
Na jeho polibky
By měl být trestný čin...

Můj klid je pryč,
Mé srdce je těžké ...

2.

Gretchen am Spinnrade.

Aus Goethes Faust.

Op. 2.

Nicht zu geschwind. (♩ = 72.)

sempre legato

pp.

sempre staccato

Mei - ne Ruh - - - - - ist

hin, - - - - - mein Herz - - - - - ist schwer; ich fin - - - - - de, ich

fin - - - - - de sie nim - - - - - mer und nim - - - - - mer-mehr.

cresc. -

decresc.

Wo ich ihn - - - - - nicht hab, ist

pp.

mir - - - - - das Grab, die gan - - - - - ze Welt - - - - - ist

mf.

mir ver-gällt. Mein ar-mer Kopf ist

mir ver-rückt, mein ar-mer Sinn ist

mir zer-stückt. Mei-ne

Ruh ist hin, mein Herz ist schwer; ich

fin-de, ich fin-de sie nim-mer und nim-mer-

cresc.

cresc.

decresc.

ff

mehr. Nach ihm nur

schau ich zum Fen - - ster hin - aus, nach ihm nur

geh ich aus dem Haus. Sein ho - - her

Gang, sein' ed - - le Ge - stalt, sei - nes Mun - - des

Lä - cheln, sei - ner Au - - gen Ge - walt, und sei - - - ner

scen - do - - - poco - - a - - - poco

Re - de Zau - ber - fluß, sein

f *cresc.* *acceler.*

Hän - de - druck, und ach, sein Kuß!

ff *sf* *pp*

Mei - ne

Ruh ist hin, mein Herz ist schwer; ich

fin - de, ich fin - de sie nim - mer und nim - mer.

cresc.

mehr. Mein Bu - - - sen

decresc. *p* *cresc.*

drängt sich nach ihm hin. Ach, dürft ich

poco - a - poco

fas - sen und hal - - - ten ihn! und küs - - - sen

accelerando

ihn, so wie ich wollt, an sei - - - nen

Küs - sen ver - ge - - - hen sollt, o könnt ich ihn

sf

küs - - sen, so wie _____ ich wollt, an sei - - - nen

The first system consists of a vocal line in the upper staff and a piano accompaniment in the lower staff. The vocal line has a melodic line with lyrics 'küs - - sen, so wie _____ ich wollt, an sei - - - nen'. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and chords in the left hand.

Küs - - sen ver - ge - - - hen sollt, an sei - - - nen

The second system continues the vocal line with lyrics 'Küs - - sen ver - ge - - - hen sollt, an sei - - - nen'. The piano accompaniment maintains the same rhythmic pattern.

Küs - - sen ver - ge - - - hen sollt!

decresc. e ritard.

The third system concludes the vocal phrase with 'Küs - - sen ver - ge - - - hen sollt!'. The piano accompaniment includes the instruction 'decresc. e ritard.' in the right hand.

Mel - ne Ruh _____ ist hin, mein

pp

The fourth system begins a new phrase with 'Mel - ne Ruh _____ ist hin, mein'. The piano accompaniment starts with a piano (*pp*) dynamic.

Herz _____ ist schwer!

dimin. *ppp*

The fifth system concludes with 'Herz _____ ist schwer!'. The piano accompaniment includes the instructions 'dimin.' and 'ppp'.

Příloha č. 4: Planá růže – text, překlad, noty

Heiden - Röslein

Sah ein Knab ein Röslein stehn,
Röslein auf der Heiden,
War so jung und morgenschön,
Lief er schnell, es nah zu sehn,
Sahs mit vielen Freuden.
Röslein, Röslein. Röslein rot,
Röslein auf der Heiden.

Knabe sprach: Ich breche dich,
Röslein auf der Heiden!
Röslein sprach: Ich steche dich,
Daß du ewig denkst an mich,
Und ich wills nicht leiden.
Röslein, Röslein. Röslein rot,
Röslein auf der Heiden.

Und der wilde Knabe brach
s Röslein auf der Heiden;
Röslein wehrte sich und stach,
Half ihm doch kein Weh und Ach,
Mußt es eben leiden.
Röslein, Röslein. Röslein rot,
Röslein auf der Heiden.

Planá růže

Chlapec viděl růži stát,
Růži na vřesovišti,
Byla tak mladá a krásná jako ráno,
Běžel rychle podívat se lépe,
Viděl s velkou radostí.
Růže, růže. Růže červená,
Růže na vřesovišti.

Chlapec řekl, vezmu si tě,
Růže na vřesovišti!
Růže řekla: Já tě píchnu,

Že si mě budeš navždy pamatovat

A já nemám rád vůli.
Růže, růže. Růže červená,
Růže na vřesovišti.

A divoký chlapec zlomil
růži na vřesovišti;
Růže se bránila a bodala,
Nepomohla mu k bolesti,
Musela jen trpět.
Růže, růže. Růže červená,
Růže na vřesovišti.

3.

Heidenröslein.

Goethe.

Op. 3. N° 3.

Lieblich. (♩ = 69.)

61. *pp*

Sah ein Knab ein Rös-lein stehn; Rös-lein auf der Hei - den, war so jung und

mor - gen-schön, Hief er schnell, es nah zu sehn, sah's mit vie - len Freu - den.

cresc.

nachgebend *wie oben*

pp

Rös-lein, Rös-lein, Rös-lein rot, Rös-lein auf der Hei - den.

Kna-be sprach: ich bre - che dich, Rös-lein auf der Hei - den!

Röslein sprach ich ste - che dich, daß du e - wig denkst an mich, und ich will's nicht lei - den.

cresc.

nachgebend Röslein, Röslein, Röslein rot, *wie oben* Röslein auf der Hei - den.

pp

Und der wil - de Kna - be brach 's Röslein auf der Hei - den; Röslein wehrte

sich und stach, half ihr doch kein Web und Ach, muß es e - ben lei - den.

cresc.

nachgebend Röslein, Röslein, Röslein rot, *wie oben* Röslein auf der Hei - den.

pp

Příloha č. 5: Franz Schubert

Obrázek č. 1

Franz Schubert (kresba tužkou Leopolda Kupelweisera)

Obrázek č. 2

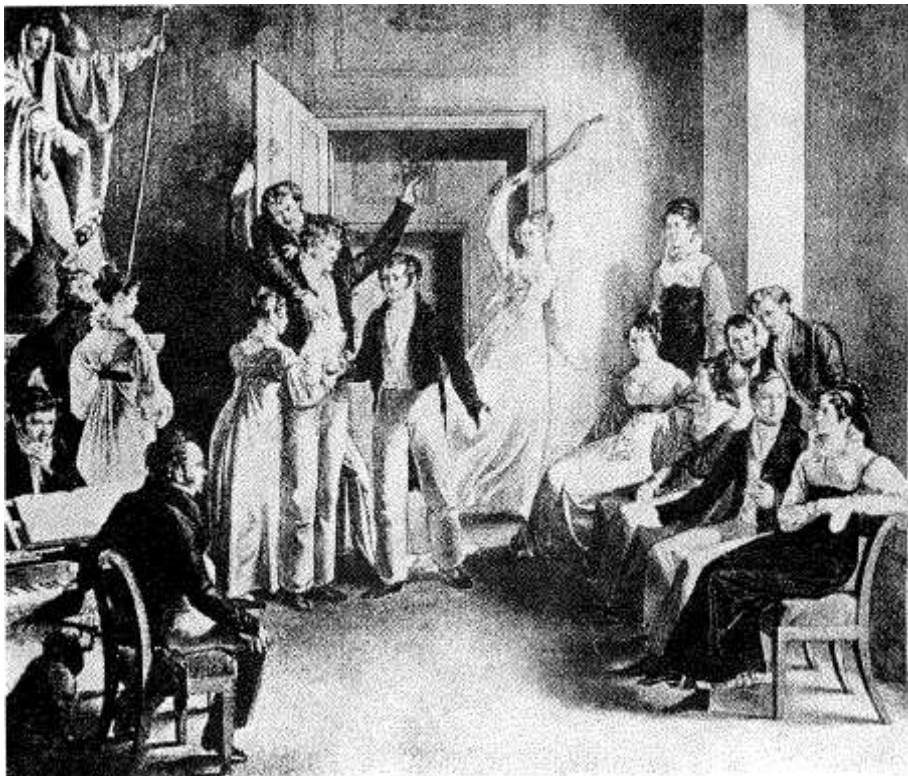
Michael Vogl a Franz Schubert (Schwindova perokresba)

Obrázek č. 3

Johann Baptist Jenger, Anselm Hüttenbrenner a Franz Schubert (kresba J. Feltschera)

Příloha č. 6: Schubertiáda

Schubertiáda v Atzenbruggu (akvarel L. Kupelwiesera)